

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1932 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 185, gjorda framställning angående anslag till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 185 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, nu 550,000 kronor, med 50,000 kronor till 600,000 kronor.

Utredningen återfinnes å sid. 444—453 i statsrådsprotokollet.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (proposition nr 170) beslöt 1924 års riksdag att — med uteslutande av det förut i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget å 400,000 kronor till befrämjande av folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatta finnar — i riksstaten uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 430,000 kronor till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter. Även för budgetåret 1925/1926 och 1926/1927 var ifrågavarande anslag uppfört i riksstaten med nämnda belopp. För budgetåret 1927/1928 höjdes anslaget till 466,000 kronor, med vilket belopp anslaget utgick till och med budgetåret 1930/1931. För budgetåret 1931/1932 har anslaget i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 218 av 1931 års åttonde huvudtitel) höjts till 550,000 kronor.

I skrivelse den 6 november 1931 har nu skolöverstyrelsen hemställt om en ytterligare höjning av här förevarande anslag med 85,000 kronor till 635,000 kronor.

Överstyrelsen har härvid till en början erinrat, att överstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1931 meddelat, att enligt preliminär uppgift av riksräkenskapsverkets riksbokslutsbyrå nettoutgiften belöpt sig till 664,166 kronor 42 öre. Med hänsyn till det överskridande av anslaget, som ägt rum, kunde en härav betingad höjning av anslaget sättas i fråga. Emellertid hade det år 1930 inträffat, att utgiftsposter, vilka rätteligen icke bort belasta här ifråga-

varande anslag, bokförts å detsamma. Överstyrelsen har beräknat, att ett belopp av 624,877 kronor 38 öre kunde godtagas som verklig utgift å anslaget för budgetåret 1930/1931.

Härefter har överstyrelsen anfört i huvudsak följande:

Då medel fortfarande syntes böra finnas tillgängliga i ungefär samma utsträckning som hittills för de ändamål, till vilka understöd lämnades från nu ifrågakvarande anslag, syntes man vid beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1932/1933 böra utgå ifrån denna totalutgift för budgetåret 1930/1931.

Emellertid föreläge nu behov av en höjning av anslaget till nya eller vidgade ändamål.

En ökning med 3,700 kronor syntes erforderlig för ett bättre ordnande av Tornedalens biblioteksväsende.

Ett av styrelsen för Tornedalens bibliotek framlagt statförslag, slutande å 8,700 kronor, innebure en ökning med 3,700 kronor beroende på att däri upptagits kostnaderna för anställande av en bibliotekarie med uteslutande uppgift att sköta biblioteksarbetet. Bibliotekariens arvode skulle utgöra 3,600 kronor för år, varjämte till honom skulle utgå hyresbidrag med 400 kronor. Hittills hade såsom bibliotekarie tjänstgjort en av lärarna vid folkhögskolan i Övertorneå.

Överstyrelsen ville starkt understryka vikten av ett tillmötesgående av styrelsens sålunda gjorda hemställan. Erfarenheten under den tid, biblioteket varit i verksamhet, visade tydligt, att detta hade att fylla en synnerligen betydelsefull uppgift i folkbildningsarbetets tjänst. Ett väl tillgodosett biblioteksväsen i dessa gränstrakter vore att anse som ett aldeles särskilt viktigt komplement till det under stora svårigheter arbetande skolväsendet och biblioteket vore utan tvekan den institution, till vilken övriga strävanden för tillgodoseendet av de vuxnas fria självbildningsarbete genom studiecirklar o. s. v. mest naturligt och med största utbyte kunde anknytas. Överstyrelsen vore av den bestämda uppfattningen, att arbetet — om biblioteket skulle kunna fylla sin viktiga uppgift till stöd för svenskt kulturarbete i dessa bygder — ovillkorligen krävde en person så avlönad, att han kunde vara i tillfälle att ägna hela sin arbetskraft åt verksamheten i fråga.

I särskild skrivelse hade överstyrelsen framlagt förslag om bland annat utarbetande av en särskild läsebok för undervisning i finsk läsning i fortsättningskolor inom skoldistrikt, tillhörande rikets nordligaste gränssorter. Om detta förslag vunne beaktande, borde för bestridande under budgetåret 1932/1933 av redigerings- och tryckningskostnader för denna läsebok beräknas ett belopp av 7,000 kronor.

På grund härav syntes utgifterna å ifrågakvarande förslagsanslag för budgetåret 1932/1933 kunna beräknas till 635,577 kronor eller i jämnt tal till 635,000 kronor.

Över denna framställning har statskontoret den 19 november 1931 avgivit utlåtande och därvid anfört bland annat följande:

Statskontoret vill till en början framhålla, att beloppet av den verkliga utgiften för anslaget torde böra upptagas med kronor 7,634:28 högre än det av överstyrelsen angivna, kronor 624,877:38, eller med kronor 632,511:66.

Vad beträffar överstyrelsens förslag om beräknande av en med 3,700 kronor ökad utgift för anslaget under budgetåret 1932/1933 för bättre ordnande av Tornedalens biblioteksväsen, kan statskontoret icke tillstyrka detsamma. Även om de skäl, som anförts till stöd för förslaget, må vara beaktans-

värda, torde dock situationen icke vara värre, än att under nuvarande svårigheter för statsregleringen anslagsposten åtminstone icke behöver höjas.

Däremot har statskontoret i utlåtande denna dag angående ändrade bestämmelser ifråga om folkundervisningen i rikets nordligaste gränssorter räknat med att anslaget skulle komma att belastas med utgifter, dels för anordnande av utsträckt lästid vid vissa församlingsskolor, och dels för införande av undervisning i finsk läsning och skrivning i fortsättningsskolan. Av dessa utgifter är det endast en, kostnaden för utgivande av en finsk läsebok, beräknad till 6,900 kronor, för vilken något belopp kunnat angivas. Övriga poster torde man vid den förevarande anslagsberäkningen få lämna åsido. Till förenämnda belopp, kronor 632,511:66 skulle alltså läggas kronor 6,900:—, och anslagsbehovet skulle sålunda utgöra kronor 639,411:66 eller i runt tal 640,000 kronor.

Räkenskapsmässigt utvisade anslaget för budgetåret 1930/1931 å 466,000 kronor en brist av kronor 194,498:51. För budgetåret 1931/1932 utgör anslaget 550,000 kronor, och under i övrigt oförändrade förhållanden skulle alltså bristen för detta år komma att uppgå till omkring 110,000 kronor. För budgetåret 1932/1933 skulle bristen enligt ovan gjorda kalkyl komma att utgöra i runt tal 90,000 kronor. Det torde emellertid icke vara nödvändigt att höja anslaget med hela detta belopp. Statskontoret anser sig kunna föreslå, att höjningen begränsas till 50,000 kronor, så att anslaget i riksstaten upptages med 600,000 kronor.

Departementschefen har vidare anmält en fråga, som står i samband med här förevarande anslag.

Sedan av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga framlagt betänkande och förslag rörande folkskoleväsendet i de finsktalande delarna av Norrbottens län, framlade Kungl. Maj:t för 1924 års riksdag proposition (nr 170) angående folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter. Häri berörde vederbörande departementschef bland annat frågan om en särskild undervisningsplan för denna del av landet samt framhöll, att närmare utredning i detta ämne borde förebringas, innan förslag till lämpliga åtgärder kunde föreläggas Kungl. Maj:t. Riksdagen (riksdagens skrivelse den 23 maj 1924, nr 184) hade häremot intet att erinra men framhöll, att en dylik undervisningsplan givetvis borde så utarbetas, att densamma kunde anses vid den avslutade folkskolekursen giva samma resultat som den för riket i övrigt gällande undervisningsplanen. På grund av vad sålunda i ärendet förekommit anbefalldes Kungl. Maj:t den 5 november 1924 skolöverstyrelsen att efter samråd med domkapitlet i Luleå uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till särskild undervisningsplan för folkskolorna inom skoldistriktet i rikets nordligaste gränssorter.

Med skrivelse den 6 november 1931 har skolöverstyrelsen överlämnat utredning och förslag i ämnet och därvid anfört bland annat följande:

Under tiden efter 1924 hade på grund av från flera håll gjorda framställningar frågan om en allmän revision av 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor stått på dagordningen. Det hade synts överstyrelsen självfallet, att ifrågasatt förslag till särskild undervisningsplan för rikets nordligaste gränssorter icke gärna kunde utarbetas, förrän det bleve klart, vartill utredningen i fråga om en revision av den allmänna undervisningsplanen komme att föranleda. Efter ett omfattande utredningsarbete rörande detta

ärendet hade överstyrelsen i november 1929 överlämnat utlåtande och förslag i ämnet, i anledning varav Kungl. Maj:t sedermera vidtagit viss ändring i undervisningsplanen.

Dröjsmålet kunde emellertid anses motiverat även av den anledningen, att en särskild undervisningsplan för folkskolorna i finnbygden givetvis icke borde komma förhastat till stånd utan grundas på en ingående praktisk erfarenhet av arbetet i skolorna.

Då tiden sålunda kunde anses vara inne att till slutligt avgörande upptaga de aktuella undervisningsfrågorna beträffande rikets nordligaste gränsorter, hade överstyrelsen den 24 januari 1930 hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes ställa erforderliga medel till förfogande för utredningsarbetet. Denna framställning hade av Kungl. Maj:t bifallits i enlighet med föreskrifterna i brev till statskontoret den 4 april 1930 angående anslag för utredning rörande särskild undervisningsplan för folkskolorna i rikets nordligaste gränsorter.

Utredningen hade därefter inom skolöverstyrelsen slutförts under höstterminen 1930, varvid såsom särskilda sakkunniga tillkallats folkskolinspektörerna i Tornedalens samt Norrbottens norra inspektionsområden K. R. Sahlström och B. Karnell. I enlighet med av Kungl. Maj:t givet direktiv hade samråd jämväl ägt rum med domkapitlet i Luleå.

Då överstyrelsen härmed till Kungl. Maj:t överlämnade de förslag till författningsbestämmelser m. m., vilka framgått såsom resultat av utredningen, ville överstyrelsen även i korthet närmare angiva de synpunkter, som läge till grund för ifrågavarande förslag.

Vad först beträffade undervisningen i *folkskolan*, som givetvis närmast avsetts, då fråga varit om eventuell revision av undervisningsplanen, avpassad efter förhållandena i dessa bygder, erinrades om att det snart vore femtio år sedan undervisningsspråket började att övergå från finska till svenska. I enlighet med befolkningens egen önskan hade denna utveckling alltjämt fortgått, och sedan åtskilliga tiotal år tillbaka hade svenskan varit undervisningsspråk, dock hade särskilt på begynnelsestadiet nödiga förklaringar givits på finska. Så hade kunnat ske tack vare att lärarinnorna i allmänhet behärskat båda språken. Något yrkande på ändring i nuvarande förhållanden beträffande undervisningsspråket i folkskolan hade icke från något håll framkommit. Erfarenhetens vittnesbörd såväl från föräldrahåll som från lärarpersonalen och skolans myndigheter gäve också vid handen, att resultatet av folkskolans undervisning måste anses i stort sett tillfredsställande. Det vore uppenbart att detta resultat skulle högst avsevärt försvagas, därest, såsom från något håll yrkats, folkskolans arbetsprogram belastades med ännu ett ämne, nämligen finska. På grund härav och med hänsyn till riksdagens bestämt uttalade förväntan, att den avslutade folkskolekursen i skoldistriktet inom rikets nordligaste gränsorter komme att giva samma resultat som i den allmänna undervisningsplanen avses, hade överstyrelsen icke funnit sig kunna föreslå finska språkets upptagande såsom ämne på folkskolans läroplan.

Vad i övrigt beträffade undervisningen i folkskolan inom nu ifrågavarande orter hade överstyrelsen efter en ingående undersökning väl funnit, att vid fastställelse av tim- och kursplanerna för de särskilda skoldistriktens folkskolor det i åtskilliga fall måste krävas vissa avvikelser från nu gällande timplaner och därav föranledda jämkningar av kursplanerna. Men behovet av dylika ändringar vore dock icke så stort, att det kunde anses motivera en helt ny undervisningsplan vid sidan av den för hela riket gällande undervisningsplanen. Den anpassning av undervisningen, som med hänsyn till rådande särskilda förhållanden vore erforderlig, borde tillgodoses i främsta rummet

genom lämpliga anvisningar, vilka tillika med exempel på timplaner och arbetsordningar borde kunna efter av Kungl. Maj:t givet bemyndigande utfärdas av skolöverstyrelsen. Med hänsyn till tvåspråkigheten borde därvid de särskilda anvisningarna i främsta rummet avse de ämnen, som mötte barnen redan vid deras inträde i skolan.

I anslutning till nu anförda synpunkter hade överstyrelsen utarbetat ett skrivelsen bilagt förslag till kungörelse.

För att bereda en stärkt undervisning särskilt för nybörjare i vissa svagare skolformer (tredje B-formen och första D-formen) hade överstyrelsen funnit det önskvärt, att den årliga lästiden i sådana skolor kunde något utsträckas. Enligt överstyrelsens uppfattning borde en dylik utsträckning av lärotiden vara beroende på skoldistriktets eget beslut. Dock syntes det nödvändigt, att detta slag av övertidsläsning bekostades med statsmedel, i vilket avseende överstyrelsen utarbetat ett dess skrivelse bilagt förslag till närmare bestämmelser.

Vad åter beträffade den numera obligatoriska *fortsättningsskolan*, vore det uppenbart, att undervisningen där kunde ordnas med långt större frihet och att möjlighet här förefunnos att tillmötesgå eventuella önskemål från föräldrars och mälsmäns sida om undervisning i finska språket. Enligt överstyrelsens mening talade också starka skäl för att denna möjlighet numera utnyttjades, sedan fortsättningsskolan blivit allmänt genomförd och därmed förutsättningar skapats för att utan ett försvagande av skolans undervisningsresultat i det hela i denna skolform upptaga fakultativt ett nytt ämne. Överstyrelsen hade därför i likhet med 1919 års sakkunniga ansett sig böra föreslå, att i ifrågavarande skoldistrikt tillfälle till undervisning i finsk läsning och skrivning måtte beredas i fortsättningsskolan. Därvid hade emellertid överstyrelsen funnit, att med hänsyn till den nyligen genomförda ökningen av skolplikten och utsträckningen av den sammanlagda skoltiden denna undervisning borde inordnas inom ramen av den för fortsättningsskolan lagstadgade minimitiden. Överstyrelsen hade i detta hänseende utarbetat ett skrivelsen bilagt författningsförslag i ämnet. Enligt detsamma skulle i vissa fall centralisering av nu ifrågavarande undervisning på lämpligt sätt verkställas, varjämte möjlighet skulle förefinnas för barn i ett skoldistrikt där lärjungantalet är synnerligen ringa, att besöka fortsättningsskola med nu ifrågavarande undervisning inom ett annat skoldistrikt. Vidare skulle statsbidrag — förutom i form av arvode till lärarens avlöning med tre kronor för undervisningstimme — utgå efter vissa angivna grunder (1 krona 25 öre för lärjunge och dag), då inackordering eller skolskjutsar måste anordnas på grund av skolvägarnas längd eller på grund av genomförd centralisering.

I och för främjandet av en ändamålsenlig undervisning av detta slag i fortsättningsskolan torde det vara erforderligt att en härför lämpad läsebok utarbetas. Plan och kostnadsberäkning för åstadkommande av en dylik läsebok hava fogats vid överstyrelsens framställning.

Ävenledes kunde det, framhåller överstyrelsen vidare, tänkas, att behov av särskilda utbildningskurser för lärare, som skulle meddela här ifrågavarande undervisning, kunde komma att yppa sig. Överstyrelsen ansåge sig dock icke nu böra framlägga förslag i detta hänseende, utan torde någon tids erfarenhet först böra inväntas.

Vad beträffade kostnaderna för de sålunda av överstyrelsen föreslagna anordningarna, syntes dessa böra i sin helhet bestridas ur förslagsanslaget för folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter.

Att nu göra någon kostnadsberäkning beträffande de utgifter, som den givna möjligheten för fortsättningsskolornas elever att erhålla undervisning i finska språkets läsning och skrivning skulle komma att medföra, vore uppenbarligen icke möjligt. Då elevernas deltagande i sådan undervisning skulle bliva beroende av vederbörande målsmäns önskan, undandroge det sig för närvarande varje bedömande, i vilken utsträckning undervisning av detta slag kunde komma till stånd inom de olika skoldistrikten. Endast vunnit erfarenhet kunde i sådant hänseende vara vägledande. I varje fall vore det uppenbart, att nu åsyftade undervisningsanordningar icke kunde föranleda någon anslagsökning för budgetåret 1932/1933. Vad som däremot omedelbart erfordrades vore medel till bestridande av kostnaderna för den föreslagna läseboken, vilka kostnader vore beräknade till 6,900 kronor.

Överstyrelsen hemställer slutligen, att Kungl. Maj:t måtte *dels* utfärda kungörelser i enlighet med av överstyrelsen framlagda författningsförslag, *dels* medgiva, att de kostnader, som må föranledas av ifrågavarande förslag, få bestridas ur förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, *dels ock* ställa till överstyrelsens förfogande för utgivande av en läsebok i finska ett belopp av 7,000 kronor.

Över denna framställning har statskontoret den 19 november 1931 avgivit utlåtande och därvid anfört följande:

Statskontorets yttrande läser förväntas endast rörande den ekonomiska innebörden av skolöverstyrelsens föreliggande förslag. I sådant avseende vill statskontoret till en början såsom ett allmänt omdöme uttala, att, därest man överhuvudtaget anser önskvärdt att förslagen beträffande såväl utsträckning av lästiden vid vissa folkskolor som ock införande av undervisning i finska vid fortsättningsskolan genomföras, den nödvändiga förutsättningen härför otvivelaktigt är, att statsverket åtager sig alla härmed förenade kostnader. Att de ifrågavarande, i allmänhet mycket fattiga skoldistrikten skulle för berörda ändamål åtaga sig kostnader utöver dem, som för de vanliga s. k. församlingsskolorna åligga distrikten, får anses uteslutet.

Vad då först beträffar utsträckningen av den årliga lästiden vid vissa svagare skolformer (tredje B-formen och första D-formen) framgår icke av förslaget, huruvida härmed avses enbart församlingsskolor, d. v. s. icke-statsskolor, eller om även vissa skolor av det sistnämnda slaget äro att hänföra till berörda typer. Man torde emellertid kunna utgå från att det endast gäller församlingsskolor. Under denna förutsättning och då läraravlönningarna vid dessa skolor bestridas på vanligt sätt med 10 procent av grundlönen för kvinnlig lärare av skoldistriktet och med återstående belopp av förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, synes det vara principiellt riktigast att, om statsverket skall åtaga sig kostnaden för overtidsläsning, vartill statsbidrag eljest icke utgår, sistnämnda anslag anlitas jämväl för denna utgift. Då en sådan anordning står i strid med nädiga kungörelsen den 18 september 1918 (nr 760) angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning, erfordras riksdagens medgivande härtill. Emellertid läser hinder icke möta för Kungl. Maj:t att, på sätt skolöverstyrelsen föreslagit, anlita förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter. Någon beräkning av kostnaderna är icke av överstyrelsen lämnad och läser för närvarande svårigen kunna göras, då införandet av overtidsläsningen är avsedd att vara beroende på skoldistriktens egna beslut.

Beträffande förslaget om införande i fortsättningsskolan av undervisning i finsk läsning och skrivning skulle statsverkets därav betingade utgifter utgöras av *dels* bidrag till lärares avlönande med hela arvodesbeloppet, 3 kronor för undervisningstimme, *dels* i förekommande fall inackorderings- och skjutsbidrag med högst 1 krona 25 öre för lärjunge och dag, *dels* ock kostnaden för utgivande och tillhandahållande kostnadsfritt vid undervisningen av en finsk läsebok, beräknad till 6,900 kronor.

Vad angår det föreslagna lärararvodet, 3 kronor för undervisningstimme, är detta högre än det arvode, som utgår enligt § 1 mom. 1 av nådiga kungörelsen den 16 september 1918 (nr 762) angående statsbidrag till avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, sådant detta mom. lyder enligt nådiga kungörelsen den 22 maj 1925 (nr 286) eller 2 kronor 50 öre för undervisningstimme. Något skäl för förhöjningen är icke anfört. Man torde kunna stanna vid ett arvode av sistnämnda belopp. Övriga ovan angivna poster synas, så vitt det är för statskontoret möjligt att bedöma desamma, icke giva rum för erinran. Någon kostnadsberäkning, fränsett den finska läseboken, har med hänsyn till den frivillighet, som beträffande itrågavarande undervisning skulle råda, ej heller här ansetts kunna lämnas. Att samtliga statsutgifter för ändamålet böra bestridas från det s. k. finska anslaget synes självfallet.

Överstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t täcktes *dels* i överensstämmelse med framlagda förslag utfärda tre särskilda kungörelser i förevarande ämnen, *dels* medgiva, att därav betingade kostnader må utgå från finska anslaget, *dels* ock ställa ett belopp av 7,000 kronor till förfogande för utgivande av förenämnda läsebok. Av motiveringen framgår, att sistberörda anvisning anses vara av omedelbart behov påkallad.

Statskontoret föreställer sig, att Kungl. Maj:t icke vill vare sig utfärda några stadganden i förevarande ämnen eller meddela några föreskrifter angående dispositionen av medel för genomförande av de föreslagna åtgärderna, förr än riksdagen blivit satt i tillfälle att pröva medelsbehovet under det finska anslaget för budgetåret 1932/1933. Grunderna för användningen av detta anslag hava visserligen endast i mycket allmänna drag varit underställda riksdagens prövning, och Kungl. Maj:t har också sedan gammalt ansetts äga stor frihet i dispositionen av detsamma. Då emellertid de ifrågasatta åtgärderna kunna väntas medföra en måhända icke så oväsentligt ökad belastning av anslaget, vilket redan vid utgången av budgetåret 1930/1931 utvisade en betydande brist — ett förhållande, vilket närmare beröres i statskontorets samtidigt härmed avgivna utlåtande angående beräkningen av anslaget för budgetåret 1932/1933 — torde Kungl. Maj:t, ehuru hinder icke lär möta för Kungl. Maj:t att med anlitande av finska anslaget utan riksdagens hörande vidtaga de föreslagna anordningarna beträffande undervisningen, finna sig böra i sammanhang med äskande av den anslagshöjning, som under alla omständigheter lär vara ofrånkomlig, giva riksdagen tillkänna vad i nu förevarande ämne förekommit.

För egen del har departementschefen anfört följande:

I enlighet med de av skolöverstyrelsen och statskontoret framlagda beräkningarna rörande anslagets storlek finner jag mig — varvid jag medräknar ökade medel för bättre ordnande av Tornedalens biblioteksväsen — böra förorda, att det ordinarie förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, nu 550,000 kronor, måtte höjas med 50,000 kronor till 600,000 kronor.

Över skolöverstyrelsens ovanberörda, den 6 november 1931 avgivna förslag i fråga om undervisningen vid folk- och fortsättningsskolorna inom rikets nordligaste gränsorter har utskottet ansett sig böra i vederbörlig ordning införskaffa yttranden från skolråden eller skolstyrelserna i Nedertorneå, Haparanda stads, Karl Gustafs, Hietaniemi, Övertorneå, Korpilombolo, Tärendö, Pajala och Muonionalusta, Junosuando, Karesuando, Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt ävensom från domkapitlet i Luleå. De med anledning härav avgivna yttrandena hava såsom bilagor fogats vid detta utlåtande; och tillåter utskottet sig här att hänvisa till desamma.

Utskottets
yttrande.

Utskottet kan av utredningen i ämnet icke känna sig övertygat om att den ifrågasatta höjningen av det till biblioteksväsendet i Tornedalen utgående anslagsbeloppet för närvarande är erforderlig. Ej heller synes det utskottet med hänsyn till den därutinnan numera föreliggande utredningen vara ådagalagt, att det i statsrådsprotokollet omförmälda, av skolöverstyrelsen framlagda förslaget i fråga om fortsättningsskolans anordning i förevarande skoldistrikt och härmed sammanhängande åtgärder äro behöfliga eller lämpliga. På grund av vad sålunda anförts och då i övrigt intet synes vara att erinra mot de framlagda anslagsberäkningarna, torde det av Kungl. Maj:t äskade anslagsbeloppet böra nedsättas med i avrundat tal tillhopa 10,000 kronor, varigenom anslaget för nästkommande budgetår skulle komma att utgöra 590,000 kronor.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, må höja det ordinarie förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter, nu 550,000 kronor, med 40,000 kronor till 590,000 kronor.

Stockholm den 26 april 1932.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Lindblad*, *Widell*, *Bergqvist*, *Nilsson* i Malmö, *Rosén*, *Johansson* i Fredrikslund, *Walles*, *Bergström*, *Andersson* i Eliantorp, *Theelin* och *Pauli*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Olsson* i Blådinge, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp, *Jonsson* i Eskilstuna, *Persson* i Falla, *Norsell*, *Jönsson* i Revinge, *Svensson* i Grönvik och *Andersson* i Prästbol.

Reservation

av herr *Pauli* beträffande frågan om höjning av anslagsposten till biblioteksväsendet i Tornedalen.

Bilaga.

Till Riksdagens Statsutskott.

Sedan med anledning av en av statsutskottet gjord framställning statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anbefallt domkapitlet att senast den 31 mars 1932 från skolråden eller skolstyrelserna i Nedertorneå, Haparanda stads, Karl Gustafs, Hietaniemi, Övertorneå, Korpilombolo, Tärendö, Pajala och Muonionalusta, Junosuando, Karesuando, Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt inhämta yttranden ävensom avgiva eget utlåtande över det under punkten 185 av åttonde huvudtiteln i 1932 års statsverksproposition omförmälda, av skolöverstyrelsen den 6 november 1931 avgivna förslag ifråga om undervisningen vid folk- och fortsättningsskolorna inom rikets nordligaste gränsorter, får domkapitlet, med överlämnande av sålunda infordrade yttranden, i ärendet anföra följande.

Skolöverstyrelsens förslag avser i huvudsak

1. meddelande av undervisning i finsk läsning och skrivning i fortsättnings-skolorna inom nämnda orter för fortsättningskolpliktiga barn, vilka av vederbörande målsmän anmälas till erhållande av sådan undervisning, varande i förslaget härutinnan avsett, att sagda undervisning skall inrymmas inom dessa skolors läroplan och upptaga lägst en sjättedel, högst en fjärdedel av undervisningstiden eller lägst 60 och högst 90 timmar.

Förslaget avser tillika vissa åtgärder beträffande folkskolundervisningen, tydligen i huvudsak åsyftande att betrygga den helsvenska undervisningens primära ställning i de nordligaste orternas skolor, i vilket hänseende ifrågasättes beredande av möjlighet

2. att i undervisningsplanen beträffande folkskolorna i dessa orter medgiva inrymmande av utav de särskilda förhållandena betingade avvikelser från nu gällande timplaner och kursplaner samt

3. att anordna särskild förundervisning under högst en månad före den ordinarie lästidens början för nybörjare i skolor av tredje B-formen och första D-formen.

Skolöverstyrelsens framställning åtföljes av i nu angivna tre hänseenden utarbetade författningsförslag. Härjämte ifrågasätter skolöverstyrelsen anordnande av utbildningskurser för lärare, vilka skulle meddela här ifrågavarande undervisning i finska språket, samt ställande till skolöverstyrelsens förfogande av ett anslag för utgivande av en läsebok för undervisning i finsk läsning i fortsättningsskolan. Ytterligare framhålles i motiveringen till förslaget behovet, i händelse av bifall till detsamma, av särskilda inackorderingsbidrag och lärararvoden för undervisningen ifråga.

I enlighet med av statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet lämnat direktiv har generaldirektören och chefen för skolöverstyrelsen Otto Holmdahl besökt domkapitlet i december 1930 för samråd i ärendet. Den överläggning, som då ägde rum, skedde på basis av ett utav skolöverstyrelsen utarbetat färdigt förslag, vilket domkapitlet i frågans dåvarande läge ej ville motsätta sig, helst domkapitlet ej ansåg sig kunna vinna gehör för sin med 1921 års sakkunniges förslag sammanfallande ståndpunkt. Emellertid har nu ett nytt moment tillkommit genom vederbörande skolstyrelser yttranden. Därigenom har ställningen blivit bättre klarlagd än förut.

Beträffande de här ovan först angivna tre punkterna i förslaget hava skolråden eller skolstyrelserna avgivit yttranden, vilka domkapitlet funnit sig böra för överskådlighetens skull sammanfatta i här nedan lämnad tablå.

Skolrådet i	Svar rörande förslag beträffande				
	1.			2.	3.
	undervisning i finska	undervisningens i finska förläggande, <i>så framt den kommer till stånd</i>		särskilda tim- och kursplaner för folkskolorna	särskild förundervisning för barn i folkskolor av lägre typ
		inom fortsättnings-skolans normala program	utanför fortsättnings-skolans normala program		
Nedertorneå	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Haparanda	Ja ¹⁾	Ja	Ja	Ja	Ja
Karl Gustaf	Ja ²⁾	Ja	Nej	Ja	Ja
Hietaniemi	Nej	Nej	Ja	Nej	Nej
Övertorneå	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Korpilombolo	Nej	—	—	Nej	Nej
Tärendö	Nej ³⁾	Nej	—	Ja	Nej
Pajala	Nej ⁴⁾	—	—	Ja	Nej
Junosuando	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Karesuando	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Jukkasjärvi	Nej ⁵⁾	Nej	Nej	Ja	Nej
Gällivare	Nej ⁶⁾	Nej	Ja	Ja	Ja

¹⁾ Reservation av tre ledamöter (med instämmande av lärarkårens representant), vilka ansett att distriktet icke beröres av förslaget.

²⁾ Reservation av tre ledamöter (med instämmande av lärarkårens representant), vilka ansett, att finsk undervisning icke bör ifrågakomma. Skolstyrelsens ordförande avstyrker på det bestämdaste varje undervisning i finska i skolorna.

³⁾ Reservation av en ledamot, vilken yrkat, att finskan skulle medtagas som frivilligt ämne i fortsättningsskolan.

⁴⁾ Skiljaktig mening av en ledamot samt överläraren i skoldistriktet, vilka tillstyrkt dels införande av frivillig undervisning i finska i fortsättningsskolorna under villkor, att denna undervisning ej komme att inkräkta på den anslagna minimitiden för undervisning i svenska och medborgarkunskap, och dels förslaget om övertidsläsning för nybörjare i B3 och D1-skolor samt utgivning av en finsk läsebok. Därjämte ha reservanterna föreslagit översättningsövningar från finska till svenska och tvärtom i folkskolans femte och sjätte klasser.

⁵⁾ Reservation av tre ledamöter, vilka instämt i framställt förslag om nationella minoriteters rätt till undervisning på sitt modersmål.

⁶⁾ Reservation av en ledamot, vilken ansett, att lagförslaget bort tillstyrkas att gälla även för distriktet, i händelse där skulle finnas en minoritet, som önskade finsk undervisning. Överläraren K. Leijon har instämt i reservationen.

Haparanda stad är numera att betrakta såsom en svensktalande ort. Statsutskottet har emellertid i sin skrivelse i ämnet angivit även skolstyrelsens därstädes yttrande såsom önskvärt, varför sådant ingiffrats, oaktat styrelsen såsom svar på en första remiss i ärendet förklarar staden icke beröras av den föreliggande frågan.

I protokollen eller i särskilda uppgifter finnas angivna namnen å de ledamöter i respektive skolråd eller skolstyrelse, vilka deltagit i besluten, samt totalantalet ledamöter i samma korporationer.

Reservationer och särskilda yttranden hava förekommit på sätt även i tablån angivits.

I övrigt tillåter sig domkapitlet hänvisa till innehållet i såväl yttrandena som från densamma anmälda särmeningar.

När domkapitlet härefter övergår till eget uttalande i ämnet, vill domkapitlet erinra, hurusom domkapitlet tidigare i frågan till skolöverstyrelsen den 19 februari 1930 avgivit principiellt yttrande i anledning av utav William Snell och Edvin Mäkitalo m. fl. folkskollärare i gränsorterna gjord framställning om införande i viss utsträckning av finsk undervisning i skolorna inom samma trakter. I detta yttrande har domkapitlet inledningsvis erinrat, att den överväldigande delen av befolkningen i den s. k. finnbygden icke hyser någon som helst önskan i de av petitionärerna angivna riktningar, samt att stämningen bland det stora flertalet lärare och lärarinnor därstädes stode i fullständig överensstämmelse med befolkningens i detta hänseende. Petitionärerna företrädde i själva verket en försvinnande minoritet såväl bland befolkningen som bland sina kolleger, även de från barndomen finsktalande, och de i ärendet hörda folkskolinspektörerna R. Sahlström och B. Karnell hade likaledes ansett framställningen icke böra vinna avseende.

Härefter har i förenämnda yttrande domkapitlet, efter att på angivna grunder ha för sin del avvisat av petitionärerna framställda förslag om meddelande av undervisning i kristendom under de första skolåren på finska språket, användning av finskan såsom hjälpspråk jämväl i folkskoleavdelningarna samt upptagande av finska språket på schemat såsom särskilt undervisningsämne i femte och sjätte klasserna, anfört, bland annat, följande.

»Önskvärdheten av att från barndomen finsktalande gränsbor lära sig att utan svårighet läsa och även i skrift hjälpligt behandla det dagliga talspråket i orten vill domkapitlet icke bestrida. Statens medhjälp härutinnan kan möjligen påräknas i *fortsättningsskolan*, där det finska språket då skulle upptagas såsom frivilligt ämne, dock utan någon inknappning på det ordinarie schemat. En sådan anordning komme likväl — även om den kunde antagas vinna någon anslutning, vilket på goda grunder kan betvivlas — att möta de största svårigheterna i det faktum, att kompetenta lärarkrafter härtill icke stå till buds i landet annat än i en ytterst begränsad omfattning. Skulle undervisningen ske på högfinska och ej på tornedalsdialekt, vill domkapitlet påpeka, att emellan den nuvarande högfinskan och den finska, av svenskan influerade tornedalsdialekt, som här är allenahärskande, råda så stora skiljaktigheter, att även en i Tornedalen infödd, från sina tidigaste år finsktalande lärare icke kan utan särskilda språkstudier sättas till undervisning i finska.»

Domkapitlet hemställde på grund härav att den av William Snell, Edvin Mäkitalo m. fl. gjorda framställningen icke måtte föranleda vidare åtgärd, dock att domkapitlet härvid lämnade öppen till eventuell framtida lösning frågan om införande av finska språket såsom frivilligt läroämne i samband med fortsättningsundervisningen inom de skoldistrikt, där finskan mera allmänt vore samtalsspråk.

Någon som helst anledning att frångå den sålunda uttalade uppfattningen finner domkapitlet icke föreligga.

I överensstämmelse härmed kan domkapitlet icke känna sig övertygat om bärkraften av de skäl, vilka föranlett skolöverstyrelsen att föreslå förläggandet av den ifrågasatta undervisningen i finskan inom fortsättningsskolans ordinarie program, låt vara att förslaget, såsom det utformats, ingalunda avser att ge riksspråket en försämrad ställning i folkundervisningen utan fastmera en i sin mån förstärkt ställning. Giltiga skäl att, om än fakultativt, undandraga det uppväxande släktet i de finsktalande orterna en fortsättningsundervisning av lika art och omfattning, som kommer svenska barn i allmänhet till del, kan i varje fall enligt domkapitlets mening icke förebringas. Att vissa bevekelsegrunder, vilka nu blivit av skolöverstyrelsen åberopade, kunna anföras av be-

skaffenhets att förmå statsmakterna att bestrida kostnaden för meddelande på lämpligt sätt av finsk modersmålsundervisning åt ungdomen i gränssorterna, i den mån den därtill frivilligt anmäles, vill domkapitlet icke vedersäga. Men domkapitlet vill för sådant fall göra bestämt gällande, att denna undervisning icke bör få inkräkta på den lagstadgade fortsättningsundervisningen, om den än kan utan olägenhet anordnas i mer eller mindre nära samband med fortsättningsundervisningen.

Domkapitlet finner icke orsak vara för handen att i detta sammanhang i vidare mån inlåta sig på den s. k. språkfrågans i finnbygden uppkomst, utveckling och nuvarande läge, än att domkapitlet önskar framhålla, att frågan icke har någon resonans hos befolkningen själv utan är densamma påtvingad eller, med andra ord, att anspråken på finsk undervisning i skolorna icke söka sina flesta och näraste rötter inom de finstalande orterna själva. Att av dessa orter ovidkommande hänsyn träffa för dem ovälkomna åtgärder kan icke anses välbetänkt, och, om sådana likafullt skulle finnas lämpliga, böra de icke erhålla sådan form, att de markera någon åtskillnad mellan dessa bygdens invånare och andra svenska medborgare just på den punkt, där ömtåligheten är som störst, nämligen skolundervisningen.

Det förtjänar även bemärkas, att inflyttningen av finskt språk över Torneälv till Sverige varit vida mera omfattande än den av finskt blod. Ännu i senaste tid har, exempelvis, det finska språket utbredd sig i trakter, särskilt i Gällivare och Jukkasjärvi vidsträckta socknar, där svenskan och lapskan förut varit allena rådande. En motsvarande förskjutning har tidigare ägt rum i de östligare socknarna.

I sin mån bära de nu av skolråden och skolstyrelserna avgivna yttranden syn för sägen. Den, mestadels i mycket skarp form markerade avvisande inställning till frågan, som i största utsträckning manifesterats i dessa yttranden, är dikterad av kommunernas förtroendemän, vilka nästan undantagslöst själva tala finska i hemmen samt i vardagslag sänsemellan och böra erkännas såsom goda representanter för inom hemorterna rådande tänkesätt i den angelägenhet, som statsutskottets remiss i ärendet berör. Yttrandena motbevisa även med all tydlighet det icke så sällan hörda talet om det finska tungomålets undanträngda ställning i gränssorterna. »Finskan behöva vi icke lära oss, den kunna vi ändå», menar man överallt där frågan kommer på tal. Detta språk är, såsom redan antytts, för det stora flertalet samtalspråket och kommer sannolikt att, vid sidan av riksspråket, som *alla* tornedalingar äro högeligen angelägna att lära sig tala, i all framtid här fortleva i folkets mun och älskas såsom ett modersmål alltid älskas. Det förmedlar i *enligt befolkningens egna anspråk* fullt nöjaktig utsträckning den angelägna kommunikationen med befolkningen på andra sidan älven, liksom svenskan möjliggör i än högre grad önskade och även ur nationell synpunkt nödvändiga förbindelser med egna landsmän.

Det svenska skolväsendets syftemål sträcker sig emellertid icke längre än att göra gränsinvånarna förtrogna med det svenska språket därhän, att de bli tvåspråkiga likt så många andra grännsfolk samt att göra även denna avlägsna landsända delaktig av svensk kultur. Att, såsom det enligt vad ovan antytts understundom sker, göra detta liktydigt med ett målmedvetet undanträngande av finskan, är en förvanskning av avsikten, mot vilken, i mån av behov, kan framställas den mest berättigade och bestämda gensaga.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och vad domkapitlet tidigare och nu i ärendet anfört får domkapitlet förty såsom sin bestämda mening på nytt betona, att, för så vitt finsk undervisning anses genom statsmakternas försorg böra beredas det uppväxande släktet i gränssorterna, denna undervisning bör beredas *utanför* ej blott folkskolans utan även fortsättningsundervisningens lagstadgade minimitid och alltså även i det hänseendet göras fakultativ.

Det torde efter de avgivna yttrandena från ortens skolmyndigheter ej komma ifråga, att det av skolöverstyrelsen framlagda förslaget i sin nuvarande form av Kungl. Maj:t och riksdag godkännes till genomförande. Men även om så icke sker, behöver detta ej innebära, att frågan om en viss undervisning i finska språket åt Tornedalens ungdom helt och hållet avskrivs. Det finnes andra vägar att tillgodose det behov, som eventuellt kan föreligga i förevarande avseende. Sålunda kan undervisningen i finska anslutas till fortsättningsskolan, exempelvis på det sätt skolstyrelsen i Haparanda stad antytt, nämligen att för dem, som önska sådan undervisning, timantalet i vissa fortsättningsskolor utökas utöver det för samma skolor eljest gällande för att möjliggöra anordnandet av en fristående undervisningskurs i finska. En annan utväg vore, såsom också från sina håll antytts, att den meddelades i samband med de bygdekurser, som med statsmedel anordnas genom bemedling av folkhögskolan i Matarengi. Även kan man tänka denna undervisning förlagd till särskilda kurser vid nämnda folkhögskola, anordnade för dem som vilja deltaga däri. Också andra utvägar torde kunna finnas. I varje fall måste de särskilda kostnaderna, som komme att krävas, bestridas av statsmedel.

Domkapitlet kan för sin del icke finna, att frågan i sitt nuvarande skick är mogen för lösning utan vill föreslå, att den, så framt den icke helt avvisas, underkastas vidare utredning.

Vare sig ett beslut i annan riktning än den av domkapitlet nu företrädde mening kommer att fattas eller icke, lärer ett bifall till vad av skolöverstyrelsen hemställts vidkommande önskvärdheten av att vidtaga vissa avvikelser från den gällande timplanen och kursplanen för folkskolorna i gränsorterna böra anses välbetänkt och icke stå i motsättning till utan motsvara befolkningens önskemål.

Under förutsättning att undervisning i finska anses böra i någon form införas i samband med fortsättningsskolan, bör tydligen enahanda inackorderingsbidrag och lärararvoden beredas för denna undervisning, vilka eljest gemenligen utgå, och icke något därutöver, varå även statskontoret och några av de i ärendet hörda skolstyrelserna (skoloråden) fäst uppmärksamhet.

Skolöverstyrelsens förslag i vad det avser preparandundervisning för nybörjare i skolorna av tredje B-formen och första D-formen vill domkapitlet varmt understödja, om också förhoppningarna om ett mera avsevärt resultat av anordningen tyvärr, på grund av föräldrarnas och skoldistriktens motsedda ovilja att skilja barnen från hemmen i större utsträckning än nödigt är, icke torde kunna förväntas.

Ledamoten av domkapitlet, lektorn Lundblad har i ärendet uttalat avvikande mening, återgiven i närslutet utdrag av domkapitlets protokoll i ärendet.

Luleå den 23 mars 1932.

På domkapitlets vägnar:

O. BERGQVIST.

Albert Carlgren.

Utdrag av särskilt protokoll, hållet i Luleå domkapitel den 23 mars 1932.

§ 1.

Genom remiss på nådigste befallning hade domkapitlet förelagts att senast den 31 innevarande mars till riksdagens statsutskott avgiva utlåtande över det under punkt 185 av åttonde huvudditeln i 1932 års statsverksproposition omförmälda, av Skolöverstyrelsen den 6 november 1931 avgivna förslag i fråga om undervisningen i folk- och fortsättningsskolorna inom rikets nordligaste gränsorter, sedan domkapitlet dessförinnan från skolråden eller skolstyrelserna i Nedertorneå, Haparanda stads, Karl Gustafs, Hitaniemi, Övertornå, Korpilombolo, Tärendö, Pajala och Muonionalusta, Junosuando, Kare-suando, Jukkasjärvi och Vittangi samt Gällivare skoldistrikt inhämtat yttranden.

Domkapitlet beslöt nu i ärendet underdånigst anföra följande.

Se registratur nr .

Ifrån detta av domkapitlets övriga ledamöter beslutade yttrande uttalade lektorn Lundblad följanda skiljaktiga mening:

»Vid tidigare diskussioner inom domkapitlet har undertecknad ansett, att finsk läsning och skrivning icke bör i folkskolan ifrågakomma, så framt ej en sjunde årsklass samtidigt införes, och att, om finsk undervisning i fortsättningsskolan medgives, undervisningstiden bör ökas för de lärjungar, som begagna sig därav. Vid den överläggning, som ägde rum den 15 december 1930, gav jag dock även tillkänna, att jag funne skolöverstyrelsens förslag acceptabelt i den mening, att en lösning efter föreslagna linjer vore bättre än ingen lösning alls. Jag förmår icke nu göra gällande, att jag vid detta tillfälle skulle ha uppfattat den allmänna meningen i Tornedalen annorlunda än den sedermera kommit till uttryck.

De starka opinionsyttringarna från de landsdelar, som beröras av de föreslagna bestämmelserna, böra enligt min mening nu utesluta varje tanke på finsk undervisning i folkskolan, av vad slag det vara må, liksom ock varje tanke på obligatorisk undervisning i finska i fortsättningsskolan. Däremot torde den tillstyrkande minoritet, som i de avgivna yttrandena framträtt, möjligen utgöra tillräcklig basis för införande i fortsättningsskolan av frivillig undervisning i finsk läsning och skrivning. Det synes mig emellertid — nu liksom tidigare — uppenbart, att införandet av ännu ett ämne i fortsättningsskolan med motsvarande reduktion av timantalet i andra ämnen är ägnat att minska värdet av fortsättningsskolundervisningen i det hela, och jag vidhåller således, att utsträckning av tiden för fortsättningsskolundervisningen i detta sammanhang bör anses påkallad.

I yttrandena hava från några håll uttalats, att inackorderingsbidragen för nu ifrågavarande lärjungekategori böra utgå efter samma grunder som för övriga lärjungar. Starka skäl tala givetvis för denna mening, men det synes mig dock icke alldeles lyckligt att nu pålägga de fattiga skoldistriktet en extra börda för ett ändamål, vars berättigande från deras sida så kraftigt bestritts. Helst skulle jag givetvis se, att en utjämning kunde uppnås genom en sådan höjning av inackorderingsanslagen, att skoldistriktet undfinge full kompensation jämväl för de lärjungar, som icke komme att deltaga i den nu föreslagna undervisningen. Nuvarande statsfinansiella situation torde dock icke vara gynnsam för ett sådant förslag, och jag ser därför för närvarande icke

någon framkomlig väg att åstadkomma en sådan, i och för sig önskvärd, utjämning.

De föreskrifter, som innefattas i § 9 av det av skolöverstyrelsen framlagda förslaget, synas mig emellertid icke i allo välbetänkta. Meningen borde väl vara, att skoldistriktet skulle få ersättning för sina merkostnader i anledning av den ökade centralisering, som kan bliva en följd av den nya anordningen. Så som bestämmelserna avfattats, är det emellertid icke uteslutet, att skoldistriktet genom anordnande av finsk undervisning kunna göra en avsevärd vinst. Om avlägset boende barn inackorderades för svensk undervisning, ersättas nämligen utgifterna blott till en del, men om *samma barn* inackorderas för finsk undervisning, utgår full ersättning — åtminstone om paragrafen tolkas efter sin ordalydelse. Därigenom skulle studierna i finska erhålla en måhända icke avsedd stimulans.

Paragrafen kunde naturligtvis stiliseras om, men enligt min mening äro särskilda författningsbestämmelser angående dessa inackorderingsbidrag knappast erforderliga. Det anslag för inackordering i skolhem och enskilda hem av fattiga, avlägset boende skolpliktiga barn, som sedan länge utgått ur förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordliga gränsorter, bör hellre så tillmätas, att även här ifrågavarande kostnader kunna därur bestridas, och det ankommer därefter på den anslagsfördelnde myndigheten att tillse, att vid fördelningen av det utökade anslaget skoldistriktet å ena sidan hållas skadeslösa för de dem åsamkade merkostnaderna men å andra sidan heller icke få tillgodonjuta någon opåkallad fördel. För att åvägabringa en sådan anslagsfördelning behövas inga författningsbestämmelser. Ett uttalande av riksdagen i den allmänna motiveringen till dess beslut är direktivt nog. De föreskrifter, som i övrigt erfordras, angående ordningen för sökande av bidrag etc., kunna innefattas i ett kungl. brev, innehållande jämväl föreskrifter i de närbesläktade ämnen, som beröras i kungl. brev den 12/3 1926.»

Som ovan.

ALBERT CARLGREN.

Utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med
folkskolestyrelsen i Nedertorneå skoldistrikt den 24
februari 1932.

Närvarande samtliga 9 ordinarie ledamöter herrar Arvid Öqvist Salmis, Oskar Enbuske Seskarö, C. V. Molinder Nikkala, Emil J. Segerlund Mattila, B. O. Qvarnlöv Nikkala, Markus Forslund Vojakkala, Emil Pelli Vuono, Sixten Nilsson Seskarö, Gustaf Vikberg Vuono, samt överläraren Herman Lindvall, lärarkårens representant H. Juhlin och undertecknad ordförande.

§ 1.

Domkapitlet i Luleå hade i resolution av den 4 innevarande februari månad anmodat folkskolestyrelsen inkomma med yttrande i anledning av kungl. skolöverstyrelsens den 6 november 1931 avgivna förslag beträffande

undervisningen i folk- och fortsättningsskolor inom rikets nordligaste gränsoorter.

Efter tagen del av till ärendet hörande handlingar beslöt skolstyrelsen enhälligt göra följande uttalande:

Mot skolöverstyrelsens förslag till nådiga kungörelser om rätt till vissa avvikelser från nu gällande timplaner (Bil. 1) samt om förlängd undervisningstid för nybörjare vid skolor av tredje B-formen och första D-formen (Bil. 2) torde, enligt skolstyrelsens samfälliga mening, intet vara att erinra.

Vad åter beträffar kungl. styrelsens förslag (Bil. 3) till införande av frivillig finsk läsning och skrivning inom den nuvarande fortsättningsskolans ram i nämnda skoldistrikt, syntes det skolstyrelsen, som om den föreslagna reformen skulle komma att mer skada än gagna skolan och det andliga kulturarbetet i dessa gränsoorter.

Då skolöverstyrelsen den 5 november 1924 av Kungl. Maj:t erhöi i uppdrag att uppgöra förslag till särskild undervisningsplan för dessa skoldistrikt, hade riksdagen dessförinnan i skrivelse av den 23 maj samma år framhållit, att en dylik undervisningsplan givetvis bör så utarbetas, att densamma kunde vid den avslutade folkskolekursen giva samma resultat som den för riket i övrigt gällande undervisningsplanen. I fråga om den egentliga folkskolan har detta riksdagens uttalande beaktats av skolöverstyrelsen, som i sin motivering för finska språkets utestängande från folkskolan framhåller, »att det vore uppenbart, att resultatet av folkskolans undervisning skulle högst avsevärt försvagas, därest, som från något håll yrkats, folkskolans arbetsprogram belastades med ännu ett ämne, nämligen finska».

Kungl. styrelsen anser, att undervisningsresultatet i *folkskolan* skulle avsevärt försvagas, om timplanen belastades med finska språket, men föreslår samtidigt detta ämnes upptagande i *fortsättningsskolan* med framhållande, att denna skolas undervisningsresultat icke skulle försämrast härigenom. Men är det så, att finskan skulle försvaga undervisningsresultatet i folkskolan, så torde den göra detsamma jämväl i fortsättningsskolan, och kanske relativt mera i denna, vars tid är så knappt tillmätt. Vad Nedertorneå fortsättningsskolor beträffa fördelas tiden på folkskoleinspektörens förslag med 240 timmar till den praktiska delen med arbetskunskap och 120 timmar till den teoretiska delen, som omfattar undervisning i ämnena svenska språket och svensk medborgarkunskap. Om nu finska språket skulle tilldelas 60—90 timmar av dessa 120 disponibla skulle svenska språket och medborgarkunskap (och övriga ämnen) få åtnöjas med 30—60 timmar tillsammans för elever, som välja finska. Medgivnas måste, att fortsättningsskolans undervisningsresultat genom en dylik anordning skulle försvagas, och ungdomen, som väljer finska, skulle icke erhålla lika omfattande kunskaper i svenska språket och svensk medborgarkunskap som ungdomen på andra orter i vårt land, där liknande frihet till val av ämnen utanför den nu för riket gällande arbetsplanen för fortsättningsskolorna icke beredes. Då finska språkets införande i Tornedalens fortsättningsskolor alltså av allt att döma skulle komma att för den ungdom, som ålägges välja finska, försvaga undervisningsresultatet i för en blivande svensk medborgare så betydelsefulla ämnen som svenska språket och svensk medborgarkunskap och därigenom jämväl bleve en åtgärd, som stode i strid med bl. a. bestämmelserna i § 1 mom. 1 och § 18 mom. 1 i gällande fortsättningsskolestadga samt av riksdagen givna direktiv, hoppas skolstyrelsen, att kungl. skolöverstyrelsens anhållan om rätt att införa och bekosta fakultativ undervisning i finsk läsning och skrivning i ifrågakvarande skoldistrikt måtte av riksdagen avslås. Det vore icke heller rätt att i strid mot en så gott som enhällig folkopinion börja experimen-

tera med undervisning i finska språket i skolorna i denna del av vårt land, där man allmänt önskar och behöver blott *mer* undervisning i svenska språket. Finska anser man sig kunna tillräckligt förut.

Det synes skolstyrelsen, som om man vid arbetet för införande av finska språket i gränsbygdens fortsättningsskolor icke tänkt sig in i den tillämnade reformens *konsekvenser*. Man har ock tydligen sett på denna sak som en ren skolfråga, vilket den ju egentligen borde få vara. Men tyvärr är den icke enbart detta utan nationella strävanden äro mot vår vilja sammanknippade härmed, och vi måste se verkligheten sådan som den är.

Låt oss tänka oss, huru det komme att gestalta sig omkring denna tillämnade reform i någon av våra gränsbyar, om finska språket blivit valfritt ämne i byns fortsättningsskola. Ingen av barnen torde självmant vilja välja finska, och helt få bland målsmännen till att börja med. Men intresset för saken ökas nog så småningom genom olika inflytelser. Resultatet blir, att en del barn anmodas välja finska. Därmed delas barnen i byns skola i 2 grupper, de som valt finska och de som icke gjort det. Grupperna komma troligen att heta »svenskar» och »finnar», kanske t. o. m. »äktsvenskar» och »äktfinnar». Frågan om språk och ras väckes till liv i de om sådana ting förut omedvetna barnasinnena. Ras- och språkfrågan, som förut fanns varken bland barn eller äldre, så att säga *inympas* nu genom dessa myndigheternas åtgärder in i barnasinnena, in bland lärarna, in i skolan, där den sedan irriterar barn och lärare, samt vad tiden lider, växer, och därifrån den sedan med den avgående ungdomen strömmar ut i byn och bygden för att därstädes utvecklas vidare till »växelse» i språkligt och nationellt avseende.

De finska nationalisternas närmaste mål är att »väcka», att *få till stånd en ras- och språkfråga* i den svenska Tornedalen, om ock obetydlig att börja med, men som längre fram kunde utvecklas till sådan betydelse, att den kunde göras till föremål för internationellt intresse såsom en s. k. minoritetsfråga. Och skulle de få hjälp i detta arbete av våra intet ont anande myndigheter, böra de känna sig nöjda. Ty den föreslagna åtgärden har såsom redan framhållits tyvärr det med sig, att den bereder möjlighet för den s. k. ras- och språkfrågan att med dess strid och elände på ett behändigt sätt genom skolorna och barnen inplanteras i vår bygd. Må vi därför tänka på *konsekvenserna* av denna till synes så oskyldiga och betydelselösa åtgärd. Göra vi det, så synes det folkskolestyrelsen, att den för sin del icke kan taga på sig ansvaret att medverka till åtgärder, som av allt att döma komma att skada vår hembygd och dess folk. Nedertorneå folkskolestyrelse kan därför ej annat än yrka avslag på skolöverstyrelsens framställning om rätt att anordna och bekosta fakultativ undervisning i finsk läsning och skrivning i skoldistriktet i rikets nordligaste gränsorter.

Nedertorneå skoldistrikt bör i varje fall undantagas från eventuella föreskrifter till förmån för finska språkets införande i gränsbygdens skolor.

Skulle Kungl. Maj:t och riksdag ändock av någon anledning vilja bereda möjlighet för det uppväxande släktet i gränsbygden att erhålla undervisning i finska språket, så tager skolstyrelsen sig härmed friheten framhålla som sin åsikt, att behovet av dylik undervisning icke är större, än att det kan täckas med ambulerande kortare kurser i finsk rättskrivning, erbjudna den mera vuxna ungdomen, som av en eller annan anledning kunde anse sig vara i behov av dylik kunskap. Denna undervisning kunde enklast och med minsta kostnad, men ändock nöjaktigt, anordnas genom anknytning till de i gränsbygden redan förefintliga ambulerande statliga bygdekurserna.

Till protokollet skulle jämväl antecknas, att skoldistriktets lärarkår är i denna fråga fullt enig med folkskolestyrelsen enligt dess uttalande å lag-

stadgat sammanträde den 11 december 1931, varav protokollsutdrag skulle detta skolstyrelsens yttrande bifogas.

§ 6.

Till justeringsmän utsågos herrar Segerlund och Pelli.

År och dag som ovan.

G. FORSSTRÖM,
ordförande.

Justerat:

Emil Segerlund.

Emil Pelli.

Utdragets riktighet bestyrkes:

G. Forsström,
ordf.

Utdrag ur protokoll, fört vid lagstadgat sammanträde med skolråd och lärarkår i Nedertorneå skol-distrikt i Församlingshemmet i Haparanda fredagen den 11 december 1931.

§ 5.

Med anledning av kungl. skolöverstyrelsens förslag till Kungl. Maj:t om införande av finsk språkundervisning i fortsättningsskolorna i Tornedalen, vilket förslag torde bli remitterat till skolråden för yttrande, anhöll skolrådet att lärarkåren måtte uttala sin mening om nyttan och behovet av denna undervisning.

Efter en ingående diskussion beslöt lärarkåren enhälligt uttala sig mot införande av undervisning i finska språket vid fortsättningsskolorna, emedan det måste anses vara skadligt för det svenska språkets utbredning och utveckling i Tornedalen och även verka nedbrytande på det arbete för svenska språkets inlärande, som pågått fyrtio års tid.

Tornedalsbefolkningen kan finska fullt ut, vad den behöver, och om någon enskild person har behov av grundligare kunskap i finska språket, kan denna kunskap förvärvas på samma väg som kunskap i andra språk.

Som ovan.

Å skolrådets vägnar:

G. FORSSTRÖM,
ordförande.

Herman Lindvall,
överlärare.

Rätt utdraget betygar:

Herman Lindvall.

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med
folkskolestyrelsen i Haparanda den 20 februari
1932.

Närvarande: Fröken O. Nordlander, fru H. Burman, herrar G. Forsström,
C. O. Persson, A. Sammuli, lärarkårens representant fröken
S. Littiäinen, överlärare K. E. Sandström och undertecknad.

§ 1.

Domkapitlet hade infordrat folkskolestyrelsens yttrande över av kungl. skolöverstyrelsen den 6 november 1931 avgivna förslag ifråga om undervisning i folk- och fortsättningsskolor inom rikets nordligaste gränstrakter.

Vad förslaget i sin helhet beträffar, hade skolstyrelsen intet att däremot erinra. Då bil. 3, rörande undervisning i finska i fortsättningsskolor, ej synes beröra Haparanda skoldistrikt, hade styrelsen intet att i frågan anföra.

Fru H. Burman anhöll att få till protokollet antecknat »att hon yrkat på att skolstyrelsen skulle uttala sig i frågan».

Som ovan

Hugo Tenerz.

Rätt avskrivet betygar å tjänstens vägnar:

Hugo Tenerz.

Avskrift av protokoll, hållet vid sammanträde med
folkskolestyrelsen i Haparanda den 16 mars 1932.

Närvarande: Fabrikör C. O. Persson, redaktör A. Sammuli, byggmästare J. H. Svanberg, telegrafkommisarie G. Lidén, seminarie-lärlarinna O. Nordlander, stationskarl H. Paulsson, trafikbiträde O. W. Strandberg, lärarkårens representant fröken S. Littiäinen, överlärare K. E. Sandström samt undertecknad rektor H. Tenerz.

§ 1.

Sedan folkskolestyrelsen i Haparanda den 20 februari 1932 avgivit yttrande över av kungl. skolöverstyrelsen den 6 november 1931 till Kungl. Maj:t avgivna förslag ifråga om undervisning i folk- och fortsättningsskolor inom rikets nordligaste gränstrakter, hade domkapitalet ånyo remitterat handlingarna i berörda mål till folkskolestyrelsen med anmodan att skyndsammast inkomma med förnyat yttrande i ärendet.

Folkskolestyrelsen beslöt enhälligt att under vidhållande av sitt den 20 februari 1932 fattade beslut tillstyrka bifall till kungl. skolöverstyrelsens förslag till kungörelse rörande jämkningar i kungörelserna den 31 oktober 1919 och den 29 juni 1921 angående undervisningsplan för rikets folkskolor (bil. 1) samt till kungl. skolöverstyrelsens förslag till bestämmelser för be- kostande med statsmedel av övertidsläsning i vissa skolformer (bil. 2).

Då domkapitlet genom resolution den 14 mars synes yrka på, att även Haparanda folkskolestyrelse toge ståndpunkt till frågan om införande av frivillig undervisning i finska språket i fortsättningsskolan inom de i bil. 3 angivna skoldistrikten, trots att Haparanda skoldistrikt ej räknas till de områden, som beröras av förslaget, beslöt styrelsen på förslag av byggmästare J. H. Svanberg med 4 röster mot 3 att även i denna punkt tillstyrka bifall till kungl. skolöverstyrelsens förslag om införande av omnämnda undervisning i fortsättningsskolan samt att uttala önskvärdheten av att de finstalande skoldistrikten för undvikande av all inskränkning i tiden för undervisning i svenska språket utnyttjade de möjligheter till utökning av minimiantalet timmar i berörda ämne, som stadgan för fortsättningsskolan medger.

En ledamot nedlade sin röst.

Mot beslutet anmälde seminarielärarinna O. Nordlander, trafikbiträde O. W. Strandberg och stationskarl H. Paulsson, vilka yrkat på avslag å kungl. skolöverstyrelsens förslag, reservation under framhållande, att folkskolestyrelsen i Haparanda ej hade skyldighet att befatta sig med frågan, då Haparanda skoldistrikt icke berördes av förslaget.

Folkskollärarinna S. Littiäinen anhöll att till protokollet få antecknat, att hon biträdde reservationen.

Överlärare K. W. Sandström anhöll likaledes att till protokollet få antecknat, att han biträdde majoritetens beslut med angivet villkor, att de till undervisning i finska anslagna timmarna kompensades genom utökning av motsvarande antal timmar i svenska språket.

§ 2.

Att justera dagens protokoll utsågos herrar G. Lidén och A. Sammuli.

Som ovan

Hugo Tenerz.

Justeras:

G. Lidén.

A. Sammuli.

Rätt avskrivet betygar i tjänsten

Hugo Tenerz.

Protokoll fört vid skolstyrelsens i Karl Gustafs skoldistrikt sammanträde den 23 februari 1932. Närvarande: R. Stjernberg, Eman. Pesula, C. H. Bucht, L. Lahti, K. J. Iivari, Jonas Frankki, Anton Kerttu, suppleanterna J. P. Styrman och Anton Pellijeff samt lärarkårens representant Laila Wuolikainen.

§ 4.

Skolstyrelsen hade nu att taga ställning till den av högvördiga domkapitlet för dess yttrande insända remissakten angående finska språkets införande som läroämne i de finsktalande församlingarnas fortsättningsskolor.

Beträffande de två första bilagorna i nämnda aktstycke hade skolstyrelsen ej något att erinra emot.

Men angående bilaga 3 i remissakten utspann sig en livlig och saklig diskussion.

Det framhölls å ena sidan bland annat vådan av sammanblandning av två så olikartade språk som svenska och finska under barnens folkskolestadium. Fortsättningsskolan utgör slutstenen i barnens folkskoleundervisnings byggnad. Skall då undervisning i finska språket inpassas i denna avslutning, måste en sådan åtgärd innebära en förvirring och förryckning av sammanhanget mellan de dittills under stor möda och uppoffringar både från stat och kommun samt från enskilda (arbetsstugor) vunna resultat.

Enär barnen i Tornedalen numera äro tvåspråkiga och det aldrig kan tänkas, att en ändring beträffande språket i gränsförsamlingar någonsin kommer att ske, är det väl onödigt att nedlägga tid och pengar på en särskild undervisning i finska språket, vilket kunskapsvärde för tornedalsbefolkningen i gemen från praktisk synpunkt sett ej på något sätt kan uppväga eller rättfärdiga de nackdelar, som ett dylikt samröre måste innebära. Där emot finnes det ingenting som hindrar, att kurser i finska språket anordnas, sedan skolplikten är över, och ungdomen vunnit den mognad, att den kan tillgodogöra sig undervisningen och att denna ej mera inkräktar på de egentliga skolämnena i en skolpliktig lärjunges lugna och harmoniska utveckling och framåtskridande i de ämnen, som föreskrivas i folk- och fortsättnings-skolstadgan.

Av remissakten framgår vidare, att undervisningen i finska språket fått en betänklig premierad ställning beträffande statsbidrag för inackordering av avlägset boende barn, vilka anmälas till deltagande i ämnet finska språket. Fördelningen per capita av anslaget för inackordering, som hittills beviljats denna församling, har rört sig mellan 50—60 öre per dag och barn. Församlingen har mången gång måst träda hjälpende emellan. Denna omständighet kan lätt få oberäkneliga och tråkiga följder, därest en ändring härutinnan ej sker. Dels komma de målsmän, som ej anmäla sina barn till finsk undervisning men likväl äro berättigade till inackorderingsbidrag, att känna sig tillbakasatta och dels kan detta så rundligt tilltagna bidrag hos de andra målsmännen verka alltför starkt lockande att anmäla sina barn till den finska undervisningen, ehuru de i själ och hjärta ej skulle vilja veta av detta samröre. Därtill kommer, att möjlighet för en obehörig agitation ingalunda är utesluten.

De av ledamöterna, som ej gillade denna åsikt i frågan, framhöllo bland annat att kunskaper och färdigheter i alla ämnen kunna meddelas barnen

på vilket språk som helst, blott barnen lärt sig undervisningsspråket. För de flesta av tornedalsbefolkningen utgör finskan modersmålet. Undervisning och kunskap i detta språk borde därför ej avskräcka ej heller förhindras av någon eller anses som mindervärdigt, och därför bör finskan införas som undervisningsämne i fortsättningsskolan.

Efter diskussionen företogs omröstning i frågan. Den gav vid handen, att fyra röster avgåvos för undervisning i finska språket i enlighet med remissakten och tre röster mot densamma. Två ledamöter nedlade sin röst.

Skolstyrelsen beslöt sålunda med en rösts majoritet uttala sitt bifall till remissakten angående finsk språkundervisning.

Mot detta skolstyrelsens beslut ingavs en reservationsskrivelse, som bifogas.

Ordföranden meddelade, att han kommer att avgiva en personlig skrivelse i frågan.

§ 13.

Att justera dagens protokoll utsågos J. P. Styrman och C. H. Bucht.

Dag som ovan

VIKTOR WIKSTRÖM.

Ordf.

Justerat:

J. P. Styrman. *Carl H. Bucht.*

Justeringen delgiven i Karl Gustafs kyrka söndagen den 28 februari 1932 av Sigv. Johansson.

Rätt utdraget betygar

Viktor Wikström.

Med anledning av domkapitlets resolution angående inhämtande av yttrande över skolöverstyrelsens förslag om införande av undervisning i finska språket i fortsättningsskolan få undertecknade härmed anföra som sin åsikt, att finsk undervisning i fortsättningsskolan inte skall ifrågakomma, enär åtgärden ej anses överensstämma med önskemålen hos det stora flertalet av befolkningen och ej heller med de uttalanden, som tidigare gjorts av många skolrådsledamöter och ett stort antal lärare i flera tornedalssocknar. Skulle finskan emellertid införas, anse vi att den under inga förhållanden får inkräkta på de övriga ämnena — såsom svenska, medborgarkunskap och arbetskunskap i yrkesbestämda fortsättningsskolor — utan läggas helt utanför den lagstadgade lästiden för fortsättningsskolan. Vi få därjämte framhålla vikten av att kommunen ej pålægges några särskilda kostnader för anordnande av finsk undervisning, vilken ej tillkommit på dennas önskan eller initiativ, samt att hänsyn även bör tagas till att barn, som undervisas i finska, ej av staten beredes någon gynnad ställning framför andra elever genom erhållande av högre inackorderingsbidrag eller dylikt.

Carl H. Bucht.

C. Anton Pellijeff.

Rudolf Stjernberg.

Laila Wuolikainen.
Lärarkårens representant
i skolstyrelsen.

Till vederbörande myndigheter!

Inlägg i Tornedalens språkfråga.

De lokala skolmyndigheterna i Tornedalen samt i de övriga församlingar i den s. k. finnbygden, där svenska och finska talas av befolkningen, ha i dessa dagar haft det tvivelaktiga nöjet att säga sin mening i en fråga, som redan ligger på riksdagsbordet och kan sålunda anses som redan avgjord. Frågan gäller som bekant finska språkets införande som undervisningsämne i våra fortsättningsskolor. Varför ha lokalmyndigheterna och, bäst av allt, befolkningen själv, ej blivit åtspord förr?

Remissakten som den nu föreligger består av två halvark med färdiga paragrafer. Se där allt! Var god och skriv under! Vi hade dock väntat oss en annan form för detta aktstycke, som i sin nuvarande struktur måste innebära ett djupt ingrepp i tornedalsbefolkningens fria vilja och val.

Detta lilla aktstycke är ett historiskt dokument, som skall även dömas av den historia, som tornedalens folk och dess unga släkte själv skall skriva. Det skall aldrig glömmas av det ojämförligt största antalet fäder och mödrar i vår egen dal.

Så enkel och självklar som denna fråga synes vara i remissakten är den likväl *icke*. Det står visserligen på papperet, att endast » $\frac{1}{8}$ eller högst $\frac{1}{4}$ » av lästimmarna i fortsättningsskolan får användas för undervisning i finsk läsning och skrivning, men i *verkligheten* kommer detta att betyda en hel del annat, som ej tagits med i beräkningen eller varom vederbörande varit i ofullständig okunnighet. Jag vågar påstå detta därför att jag varit i en intimare beröring med denna fråga och dess egentliga mening och innebörd än kanske de flesta av dem, som format remissakten och som tidigare och nu i dessa dagar skrivit i tidningarna om densamma.

Alltsedan 1919 har undertecknad under min tidigare tjänstgöring otaliga gånger varit i tillfälle att åhöra samtal och föredrag, som hållits av män i ansvarsfull samhällställning både i stat och kommun, varvid jag fått den mest oförbehållsamma deklARATION om vad meningen är och vart man ytterst vill komma med denna »språkfråga» i Tornedalen.

Skulle denna underlagts befolkningens eget fria domslut, hade den för länge sedan varit ur dagordningen från våra egna myndigheters sida, men ha de, som utgöra primus motor i detta fullkomligt opåkallade oväsen om påvens skägg, aldrig vågat ifrågasätta, nämligen Aitofinnarna själva. Av de föredrag, jag varit i tillfälle att åhöra både av akademiskt bildade och andra ledande personligheter, var det ingen svårighet att avläsa, var ankaret för denna språkfrågas yttersta syften var fäst. Det låg redan då bakom Kiruna-vaara. En aktad, akademiskt bildad man yttrade vid ett tillfälle, varvid vi några svenskar voro närvarande och blevo vederbörligen tilltvålade: »Innan Finlands gräns i väster utgöres av Kalixälven sluta vi icke!» Uttalanden som det nu citerade och mycket annat att förtiga ha otaliga gånger utslungats i ansiktet på mig av män, som vetat vad de sade och vad de buro i skölden och vilkas ord man har rätt att taga fasta på.

För en tid sedan var Finlands »framtidskarta» tryckt i ett par svenska tidningar. Det må ingen inbilla sig, att den kartan ritats på *skämt!* Jag har den framför mig nu. När man betraktar den, är man frestad att dra på munnen, men — »skrattar bäst som skrattar sist!»

Emellertid ha vederbörande församlingars skolstyrelser nu sagt sitt ord, men rimligtvis kan detta ej betyda annat än några personers uttalanden och svar i en mycket koncentrerad protokollsstil till dem, som ha att säga det sista ordet i denna fråga. Men skulle det avgörande ordet bliva en lag, låt

vara frivillig i sitt krav på efter rättelse, kommer denna gest åt öster att i sina yttersta konsekvenser av skiftande art att innebära ett alltför stort offer utan praktiskt vederlag på tornedalsbarnens och ungdomens bekostnad i deras lugna och harmoniska utveckling och strävan mot det mål, som de helst av allt vill nå och redan nått: Att få känna sig som ett med Sverige och dess folk, dess forntid, nutid och framtid och att i ostörd ro själv få forma sin egen hembygds historia, dikterad av ett *svenskt hjärta*. Tornedals ungdom känner, tänker och vill så! Sen må *utomstående* tänka och handla hur de vilja! Men deras vilja och mening i denna sak kan aldrig sammanlänkas med vår ungdoms gemensamma strävan för sin andliga tillväxt som *svensk man och kvinna*.

En vädjan blott! Låt oss få sköta denna fråga själva i ro! Den är i verkligheten oerhört enkel, den löser sig själv, ty — *vi ha ingen språkfråga att lösa*.

Finska språket lever och skall leva i Tornedalen med naturlagens säkerhet. Ingen tornedaling, som är mäktig detta språk för sitt behov, skall någonsin med ringaktning tala om det och vad det har att giva av värde. Men ett är visst, och det är, att varje paragraf om än så frivillig till sin natur kommer för de allra flesta av målmännen och hela vår ungdom alltid att få en bismak av knutpiska för svenska ryggar.

Vill staten kosta på särskilda kurser i finska språket, så har ingen emot det. Men intet samröre i våra skolor! Det skulle föra oss tillbaka femtio år.

Karungi den 1 mars 1932.

VIKTOR WIKSTRÖM.
Ordf. i Karl Gustafs skolstyr.

Utdrag av protokoll, fört vid sammanträde med skolstyrelsen i *Hietaniemi* den 14 februari 1932.

§ 4.

Med anledning av Domkapitlets resolution den 4 februari 1932 angående inhämtande av yttrande över Skolöverstyrelsens förslag den 6 november 1931 om införande av undervisning i finska språket i fortsättningsskolorna inom rikets nordligaste gränsorter, beslöt skolstyrelsen enhälligt göra följande uttalande:

Införandet av finsk läsning och skrivning som undervisningsämne i fortsättningsskolorna inom rikets nordligaste gränsorter anser skolstyrelsen ej hava bort ifrågakomma, då denna åtgärd med all tydlighet ej synes överensstämma med önskemålen hos det stora flertalet av befolkningen och ej heller med de uttalanden, som tidigare gjorts av många skolrådsledamöter och ett stort antal lärare inom flera tornedalssocknar.

Skall finskan emellertid införas i fortsättningsskolorna och planen sålunda förverkligas, vill skolstyrelsen som sin mening framhålla, att finskan ej bör nämnvärt få inkräkta på de övriga ämnena eftersom exempelvis i yrkesbestämd fortsättningsskola, som finnes i skoldistriktet, inskränkning av timantalet för ämnena svenska och medborgarkunskap svårligen kan göras och med avseende på arbetskunskap ej heller vore önskvärd, vilket sistnämnda ämne i många fortsättningsskolereglementen upptager $\frac{2}{3}$ av hela undervisningstiden, utan skulle lämpligen den finska undervisningen om möjligt läggas utanför den lagstadgade lästiden för fortsättningsskolan.

För övrigt vill skolstyrelsen betona vikten av att kommunerna ej påläggas några kostnader för anordnande av den finska undervisningen, vilken ej tillkommit på deras initiativ, samt att hänsyn även vidare bör tagas till att barn, som undervisas i finska, ej av staten beredas någon gynnad ställning framför andra elever genom erhållande av högre skolinackorderingsbidrag eller dylikt.

Som ovan

E. A. HEDLUND.

Justerat:

Alex. Alexandersson. G. S. Holte.

Publ. den 21/2 1932.

Rätt utdraget betygar:

E. A. Hedlund.

ordf.

Utdrag av protokoll vid Övertorneå skolstyrelses sammanträde den 25 februari 1932.

Närvarande: *samtliga* skolstyrelseledamöter: Hemmansägaren Johannes Mettäväinio, Jänkisjärvi, kronojägaren J. F. Grym, Svanstein, hemmansägaren Allan Aasa, Juoksengi, länsskogvaktaren K. V. Malmström, Kuivakangas, hemmansägaren J. B. Mattila, Haapakylä, rektorn C. Fr. Carlström, Matarengi, kontorschefen Viktor Styrman, Matarengi, kyrkoherden Per Boreman, Matarengi, snickaren Isak W. Lundberg, Matarengi jämte lärarkårens representant folkskolläraren Karl Rydberg, Matarengi.

§ 2.

Domkapitlet hade genom resolution den 4 innevarande månad infordrat skolstyrelsens yttrande i anledning av ett av skolöverstyrelsen den 6 november 1931 avgivet förslag till Kungl. Maj:t rörande undervisningen i folk- och fortsättnings-skolorna inom rikets nordligaste gränssorter.

Skolöverstyrelsen föreslår för *det första*: att smärre avvikelser må kunna göras i nu gällande undervisningsplan vid de egentliga folkskolorna i den mån sådana jämkningar äro önskvärda med hänsyn till de särskilda ors-förhållandena.

Skolstyrelsen hade intet att invända mot detta förslag.

För *det andra* föreslår skolöverstyrelsen att vid de mindre folkskolorna (första D-formen) må efter skolstyrelsens beslut kunna införas särskild undervisning för nybörjare med statsbidrag för högst en månad.

Mot detta förslag hade skolstyrelsen ej heller något att erinra.

Skolöverstyrelsen föreslår för *det tredje* att undervisning i läsning och skrivning av finska språket skulle införas i den nu befintliga fortsättnings-skolan för de fortsättningskolpliktiga, som av vederbörande målsmän där-till anmälas.

Skolstyrelsen beslutade göra följande uttalande: Enär det överväldigande flertalet målsmän, efter vad utronas kunnat, icke önska någon undervisning i finska men hysa livliga förhoppning om att deras barn få den av alla högt skattade förmännen att lära sig svenska språket så väl som möjligt och ofta uttala sin glädje över att den uppväxande ungdomen numera efter stora uppoffringar av stat och kommun börjar behärska svenska språket, synes intet verkligt behov förefinnas att med anordnande av finsk undervisning

ytterligare betunga det redan nog så krävande skolarbetet och belasta den redan till bristningsgränsen anlitade statsbudgeten.

Riksdagens bestämda förväntan att folkundervisningen i rikets nordligaste gränssorter komme att giva samma resultat, som i den allmänna undervisningsplanen för hela riket avses, gäller väl även fortsättningsskolan, ty någon annan förväntan torde hos den icke förefinnas rörande denna skolform.

Men redan den av skolöverstyrelsen ifrågasatta tiden $\frac{1}{4}$ eller minst $\frac{1}{6}$ av fortsättningsskolans till 360 timmar begränsade tid skulle minska tiden för och därmed resultatet av den svenska undervisningen och detta i ämnen, som ansetts nödvändigare än andra, då just för dessas skull barnens skolplikt förlängts med två år för genomgående för fortsättningsskolan, nämligen svenska, medborgarkunskap, slöjd, husligt arbete o. d.

Skall emellertid den finska undervisningen lära barnen att något så när ordentligt läsa och skriva riktig finska, såsom förslaget synes avse, så skulle hela fortsättningsskoltiden behövas därtill och sålunda intet av de ursprungligen oundgängliga ämnena medhinnas.

Betänkligare synes emellertid förslaget att gynna den finska undervisningen med 50 öre högre timlön för lärare däri än i andra ämnen och 1.25 kronor inackorderingsbidrag per dag åt barn, som deltaga däri och ha lång skolväg. Detta är så mycket mer överraskande som statens inackorderingsbidrag för folkskolan minskades senaste budgetår med tiotusentals kronor för Tornedalen. Inom Övertorneå skoldistrikt måste sålunda inackorderingsbidraget sänkas till 60 öre per dag och hade måst sänkas ännu mer, om icke skoldistriktet beviljat extra anslag med cirka 1,500 kronor. Detta i själva folkskolan, och för den nuvarande svensk läsande fortsättningsskolan lämnar staten intet inackorderingsbidrag. Genom den större dagpenningen skulle väl en del fattiga föräldrar lockas att sända sina barn till den finska undervisningen för att under tiden få dem försörjda i en svår tid. Att så med svenska statens medel *locka* svenska undersåtar till finsk undervisning *mer* än till svensk sådan, torde sakna motstycke.

Men ännu värre konsekvenser torde följa: Målsmännen skulle givetvis och det med all rätt begära *lika* stort inackorderingsbidrag för barnens deltagande i den *övriga* undervisningen. Men sådana bidrag kunna omöjligen utbetalas, om icke statens bidrag ifråga, i stället för att, som skett, sänkas, minst fördubblas. Så skulle skolstyrelsen beredas utomordentliga svårigheter att få barnen att ordentligt bevista den med *mindre* bidrag belönade svenska undervisningen i nu befintliga skolor, vilket vore en utveckling tillbaka, nu då man med stora svårigheter fått till stånd en ordnad skolgång.

På grund av allt detta anser skolstyrelsen sig icke kunna annat än bestämt avstyrka det av barnens målsmän icke begärda och kostsamma experimentet, vars konsekvenser kunna bli ödesdigra nog.

Skulle den föreslagna finska undervisningen ändock införas, så bör den icke på något sätt få inkräkta på förutvarande ämnen och varken genom högre inackorderingsbidrag eller lärarlöner eller annorledes *gynnas framför annan undervisning*.

Å skolstyrelsens vägnar

PER BOREMAN.

ordf.

Justerat:

Isak V. Lundberg. Viktor Styrman.

Rätt utdraget intygar

Per Boreman.

Utdrag ur protokoll, fört vid sammanträde med
Korpilombolo församlings skolstyrelse den 5 februari
1932.

§ 16.

Domkapitlet i Luleå hade översänt till skolstyrelsen för yttrande det av kungl. skolöverstyrelsen den 6 november 1931 avgivna förslaget angående undervisning i folk- och fortsättningsskolor inom rikets nordligaste gränsoorter, och beslöt skolstyrelsen med anledning härav att avgiva följande yttrande:

att Korpilombolo skolstyrelse anser att den nu gällande timplanen ej bör ändras,

att det synes skolstyrelsen icke behöfligt att före terminens början lärjungarna i 1:a klass undervisas svenska någon tid ensamma, alldenstund dessa bäst tillägna sig kunskap i svenska språket genom att åhöra de äldre barnens undervisning i sagda ämne,

att undervisningen i finska språket för ett par decennier sedan möjligen haft någon praktisk nytta för eleverna, men att undervisningen i nämnda språk icke för närvarande kan anses av behovet påkallad, och att därför skolstyrelsen för sin del vill avstyrka varje undervisning i finskan i folk- och fortsättningsskolorna, och

att i anledning härav inga medel beviljas till utarbetande av finsk lärobok för fortsättningsskolan.

Som ovan.

E. A. SAMUELSSON.

Ordf.

Justerat:

Einar Burman.

Amanda Jonsson.

Rätt utdraget ur det justerade protokollet, intygar:

E. A. Samuelsson.

Skolstyrelsens ordf.

Utdrag ur protokoll fört vid sammanträde med
Tärendö församlings skolstyrelse den 20 februari
1932.

§ 1.

Föredrogs domkapitlets resolution av den 4 februari d. å. vari infordras skolstyrelsens yttrande över kungl. skolöverstyrelsens av den 6 november 1931 avgivna förslag ifråga om undervisningen i folk- och fortsättningsskolor inom rikets nordligaste gränsoorter.

Beslöts följande:

Bil. 1. Uttryckte skolstyrelsen som sin åsikt lämpligheten utav att de första 2 månaderna under höstterminen för nybörjade ägnades mest åt språk-

undervisning. Kristendom kunde då helt uteslutas ur läsordningen och undervisning däri begynna i vanlig ordning först efter denna tid. Höstterminens kurs i kristendom är så pass begränsad, att den gott medhinner under återstående tiden.

Bil. 2. På grund av en hel del mötande svårigheter avslogs förslaget om 1 månads förlängd lästid.

Bil. 3. Ansågs att undervisning i finsk läsning och skrivning icke bör ifrågakomma inom ramen av den nu stadgade undervisningstiden i fortsättningsskolan, varför rent avslag härå yrkades.

Häremot anmälde skolstyrelseledamoten J. R. Lantto reservation.

§ 2.

År och dag som ovan.

För Tärendö skolstyrelse

SIGURD LIDSTRÖM.

Ordf.

Justeras:

Isak Lauri. *Otto Thomas.*

Publ. i Tärendö kyrka den 28 februari 1932, betygar

Sigurd Lidström.

Ur det justerade protokollet rätt utdraget, betygar

Sigurd Lidström.

Utdrag ur protokoll, fört vid sammanträde med
folkskolestyrelsen för Pajala socken å skolexpeditio-
nen i Pajala den 7 mars 1932.

Närvarande: undertecknad, ordförande, samt ledamöterna John Klasson, J. W. Palovaara, Karl Tornberg, Aug. Siikavaara, C. J. Liminga, Gustav Rova och John Kyrö samt suppleanten Otto Zeidlitz, varjämte överläraren och lärarkårens representant John Örnfeldt voro tillstädes.

§ 17.

Luleå Domkapitel hade genom resolution den 4 februari 1932 anmodat skolstyrelsen att i anledning av skolöverstyrelsens den 6 november avgivna förslag ifråga om undervisningen i folk- och fortsättningsskolor inom rikets nordligaste gränsorter avgiva yttrande.

Efter det överläggningen i ärendet förklarats avslutad, beslöt skolstyrelsen utan omröstning avstyrka skolöverstyrelsens förslag om införande av undervisning i finska i fortsättningsskolan samt om införande före den ordinarie lästidens början av särskild undervisning för nybörjare vid skolor av tredje B-formen och första D-formen samt att tillstyrka förslaget i vad detsamma avsåg möjlighet för skoldistriktet att vid fastställelse av tim- och

kursplaner för distriktets folkskolor utan hinder av vad som stadgas i kungörelserna den 31 oktober 1919 och 29 juni 1921 angående undervisningsplan för rikets folkskolor sådana avvikelser från nu gällande timplaner och därav föranledda jämkningar av kursplaner kunna göras, vilka betingas av de särskilda förhållandena i dessa orter.

Mot beslutet anfördes reservation av C. J. Liminga, vilken jämte överläraren W. Snell anhöllo om att såsom sin mening få antecknat i protokollet följande:

»Beträffande förslaget om frihet till avvikelser från nu gällande timplaner och kursplaner för rikets folkskolor vilja vi vördsamt framhålla önskemålet, att tiden för undervisningen i svenska språket utökas med en timme i veckan i klasserna 5 och 6. Denna utökade tid kunde lämpligen tagas från den enligt 1919 års undervisningsplan anslagna tiden för gymnastik med lek och idrott i A- och B₁-skolorna och i teckning i B₂-, B₃- och B₁-skolorna. Den sålunda utökade språkundervisningstiden skulle mycket väl behövas för övningar i muntliga och skriftliga översättningar från finska till svenska och tvärtom. Vid översättningsövningarna bleve nämligen lärjüngarna tvingade till en noggrann analys av svenska språkets ordformer och satsbyggnader jämförda med deras eget modersmål. Samtidigt kunde också en nödvändig hyfsning av vardagsspråket, en ökning av ordförrådet och en höjning av den praktiska förmågan att språkligt uttrycka sig kunna ske. De gängse svenska tal- och skrivövningarna, vid vilka jämförelser med barnens modersmål icke äga rum, kunna nämligen icke vara tillfyllest vid finsktalande barns undervisning i svenska språket.

Emellertid torde ej alla lärare i finnbygdens skolor kunna handhava den här ifrågasatta undervisningen utan en för ändamålet avpassad fortbildning. Särskilda fortbildningskurser i jämförande svensk och finsk språkkunskap borde därför på statens bekostnad anordnas för lärare i finnbygden i enlighet med sakkunnigt utarbetade kursplaner.

Skolöverstyrelsens förslag angående särskild undervisning för nybörjare vid B₃- och D₁-skolorna före den ordinarie lästidens början vilja vi livligt tillstyrka, såvida den föreslagna övertidsläsningen främst avses att användas till att bibringa barnen för det ordinarie skolarbetet förberedande kunskaper i svenska språket. Dylig övertidsläsning, vilken enligt statskontorets utlåtande om skolöverstyrelsens förslag endast borde anordnas vid de s. k. församlingsskolorna, vore onekligen välbehöflig i samtliga skolor av nämnda typer, sålunda även i de s. k. statsskolorna.

Förslaget om införande av frivillig undervisning i finska i fortsättnings-skolan synes oss vara välmotiverat med hänsyn till det trängande behovet av en ökning av de allmänna språkkunskaperna hos finnbygdens befolkning, varvid undervisning i modersmålets hyfsade och korrekta användning kan anses vara förenlig med de mest elementära kraven på språkundervisning för folkets barn. Rätt handledd kan ej heller denna undervisning bli till hinder för svenskhetens bevarande hos gränsbygdens befolkning. Fastmer kan den vara ägnad att stärka kärleken till hembygden och det fosterland, varav hembygden är en del och som tillåter och underlättar vården av det fäderneärvda modersmålet, vilket för tornedalningen likaväl som för varje annan människa, vare sig det erkännes eller icke, är den ojämförliga förmedlaren av känslor och tankar och sålunda besitter ett mycket högt kulturellt värde.

I betraktande av de synnerligen viktiga kulturella kraven på den av skolöverstyrelsen föreslagna undervisningsreformen kan man också ifrågasätta, huruvida frivillig undervisning i modersmålet är tillfyllestgörande. När det nämligen är fråga om åtgärder för folkets höjande i allmänt kulturellt hän-

seende, är endast en obligatorisk uppfostran att anse som mest tillräddig, allrahelst när det, såsom i denna fråga, förutsättes dels den oerfarna ungdomens egen frivillighet och dels valfriheten hos lärjungarnas målsmän, vilkas stora flertal på grund av sin låga bildningsnivå och sin okunnighet i pedagogiska frågor ej kan vara behörigt att till alla delar bestämma om den uppfostran, det unga släktet behöver för att bli vuxet sina samhällliga uppgifter.

Dels på grund av den bland finnbygdsbefolkningen så allmänt rådande likgiltigheten för undervisningsfrågor och dels till följd av den besinningslösa hetsagitation, som från såväl »äktsvenskt» som »äktfinskt» håll bedrivits och alltfört bedrivs med anledning av föreslagna skolreformer i gränsbygden, har man emellertid föga hopp om någon opinionsbildning för en om än så välbehörlig modersmålsundervisning i finnbygdens skolor. Måhända blir därför samhällsfriden bättre bevarad och undervisningsfriheten mera uppmärksammat och uppskattad, om deltagandet i modersmålsundervisningen ej föreskrives som en laglig medborgarplikt utan medges som en hög rättighet, vilken envar får fritt begagna sig av. Skolöverstyrelsens förslag om införande av frivillig undervisning i finska i fortsättningsskolan är sålunda ägnat att väcka tillfredsställelse och tacksamhet i varje ärligt sinne.

Den föreslagna läseboken i finska skulle komma att fylla ett stort behov. Den bleve ett oumbärligt medel vid den ifrågasatta undervisningen i finska, och den kunde tillika bliva ett förträffligt hjälpmedel vid de härövan föreslagna översättningsövningarna i folkskolan.

1. Vi tillstyrka sålunda förslaget om frihet till avvikelser från nu gällande timplaner och kursplaner och föreslå vördsamt, att övningar i översättning från finska till svenska och från svenska till finska införas i folkskolans femte och sjätte klasser som hjälpmedel vid språkundervisningen i gränsbygdens folkskolor under de timmar, varmed undervisningen i svenska språket kan utökas.

2. Vi tillstyrka även förslaget om övertidsläsning för nybörjare i B₃ och D₁-skolorna.

3. Förslaget om frivillig undervisning i finska i fortsättningsskolan tillstyrkes av oss på villkor, att denna undervisning ej kommer att inkräkta på den enligt gällande fortsättningsskolestadga anslagna minimitiden för undervisning i svenska och medborgarkunskap.

4. Utgivandet av en finsk läsebok till tjänst vid undervisningen i finska och vid översättningsövningar i folkskolan tillstyrka vi likaledes.»

§ 26.

Ledamöterna Palovaara och Rova utsågos att jämte ordföranden verkställa justering av protokollet för detta sammanträde.

På skolstyrelsens vägnar:

B. FORSSTRÖM.

Justerat:

J. W. Palovaara. *Gustav Rova.*

Rätt avskrivet intygar å tjänstens vägnar:

William Snell.
Överlärare.

Utdrag av protokoll fört vid sammanträde med
skolstyrelsen i Junosuando den 6 februari 1932.

Av skolstyrelsens 9 ledamöter voro närvarande: L. L. Renlund, C. J. Lasu, Carl Alskog, N. O. Sundberg, J. O. Rehnstedt.

§ 3.

Skolstyrelsen hade att yttra sig över ett förslag till finska i fortsättnings-skolan. Det beslöts enhälligt, att icke befatta sig vid någon sådan tillbakagång som införandet av finska skulle innebära, vadan något annat yttrande ej kan givas, än att folket redan kan nog finska förut men behöver lära sig svenska i stället.

§ 5.

Att justera valdes Rehnstedt och Carl Alskog.

Som ovan,

L. L. RENLUND.

Justeras:

Carl Alskog. Oscar Rehnstedt.

Skedd justering kungjord i Junosuando kyrka den 7 februari 1932 av

H. Thulin.
p. 1.

Rätt utdraget betygar

L. L. Renlund.
Ordf.

Avskrift av protokoll vid skolrådssammanträde
i Karesuando den 16 mars 1932.

Närvarande: Hemmansägaren Aug. Pietula, landsfiskal G. Taube, hemmansägaren Alex. Raastamaa, folkskollärarinnan Ingeb. Sandström, fru Anna Tuoremaa och undertecknad ordförande.

§ 1.

Med anledning av remiss från högv. domkapitlet i Luleå angående av skolöverstyrelsen den 6 november 1930 avgivna förslag i fråga om undervisningen i folk- och fortsättningsskolorna i rikets nordligaste gränsorter får Karesuando skolråd vördsamt avgiva följande yttrande.

I. Förslag enligt bil. I och II biträdes utan anmärkning.

II. I fråga om förslag enligt bilaga III och IV angående eventuellt införande av finska som fakultativt undervisningsämne i fortsättningsskolorna får skolrådet anföra följande:

A. Under förutsättning att finska kommer att införas som undervisningsämne får skolrådet göra följande anmärkningar till enligt bil. III uppgjort förslag.

Samtliga §§ godkännas utom följande:

1) § 2 mom. 1—3. De i finska undervisade böra ej skiljas från sina kamrater i samma skolområde. Eventuella elever bliva ändock tillräckligt utpekade. (De skola ju dessutom undervisas i finska på målsmans begäran — eventuellt *mot* egen önskan!) De få finska timmarna motivera ej heller ifrågasatt centralisering med åtföljande extra kostnader. Respektive bylärare torde i regel vara tillräckligt kompetenta undervisa för de behov som eventuellt förefinnas.

2) § 8. Olämpligt med högre avlöning än i obligatoriska ämnen; kan föra med sig obehörig agitation för införande av undervisning i finska. Kan försvaras endast i det fall att finsk undervisning helt lägges utanför övrig undervisning.

3) § 9. Respektive ersättning bör ej sättas högre än i ordinarie fall; finskan skall ej gynnas, på sin höjd endast jämföras med övriga ämnen.

B. Angående bil. IV. Särskild lärobok i finska onödig. Då det endast är fråga om läsning och rättskrivning och ej direkt kunskapsmeddelande räcker det gott med den finska litteratur som förefinnes: Bibel, psalmbok, och eventuell »Lehti» — Tornedalens finskspråkiga tidning. Detta är den enda finska litteratur, som vederbörande senare i livet kommer att läsa. Att införa eventuella elever i modern finsk litteratur torde väl ej vara meningen?

C. Skall finska införas i undervisningen bör den dock helst frigöras från all sammanblandning med fortsättningskolorna och skötas helt fristående av tills vidare anställd ambulerande lärare. Denne lärare skall avlönas fullt oavsett antal elever han får att undervisa. Kursen lägges fritt utanför ordinarie fortsättningskola; detta för undvikande av en söndrande uppdelning av eleverna.

Anmälan av eventuella elever sker enligt § 3 bil. III och lärarens resor ordnas därefter av folkskolinspektören, som har att mottaga anmälningarna från skolstyrelsen. Vederbörande lärare sorterar direkt under domkapitel och inspektör.

III. Karesuando skolråd anser dock för sin del att eventuellt införande av undervisning i finska är ett steg bakåt och avstyrker därför på det allvarligaste varje införande av finska som undervisningsämne i fortsättningskolorna. Tala finska kunna alla inom distriktet; alla, som kunna läsa svenska och ha behov av att läsa finska, kunna både läsa och hjälpligt skriva språket. Svensk rättskrivning står vare sig här eller i Sverige i övrigt så högt, att en dålig behandling av ett främmande språk motiverar extra undervisning i detta främmande språk. All nödig hänsyn tages för övrigt inom Karesuando församling till finska språket, som här helt är förhärskande i samtal, världsliga och kyrkliga förrättningar.

Det talas om nyttan av tvåspråkighet för ett gränsfolk — det är sant — att folket på finska sidan har anledning att lära sig svenska har dock aldrig försports. Ekonomiskt äro de dock orienterade åt Sverige.

Finska som undervisningsämne i svenska skolor har tyvärr blivit en alltför mycket politisk fråga för att böra vinna beaktande på sätt som föreslagits. Frågan saknar för övrigt resonans i en allmän folkmening.

§ 2.

I förestående (§ 1) yttrande instämna skolrådets samtliga ledamöter enhälligt.

Å skolrådets vägnar:

EINAR BOHLIN.

Ordf.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde med
Jukkasjärvi folkskolestyrelse i Kiruna den 1 mars
1932.

Närvarande voro ledamöterna herrar Oskar Henriksson, Gottfrid Karlsson, Karl Wallén, Fritz Johansson, C. G. Granström, K. E. Hedquist, B. H. Ström, John G. Löfroth, N. E. Gustafsson och fru Anna Johansson; suppleanterna herrar Bernh. Kronborg, J. E. Löfgren, Otto Sandling, Arwid Westling, L. Lindén, Karl Astner, A. E. Lindgren, G. Lautakoski och T. Lindblad; lärarkårens representant herr J. David Lidström och dennes suppleant herr Oskar Bäckman samt vid protokollet undertecknad N. E. Lundin, folkskolinspektör.

§ 8.

Med anledning av infortrat yttrande över skolöverstyrelsens förslag den 6 november 1931 i fråga om undervisningen i folk- och fortsättningsskolor inom rikets nordligaste gränssorter, föreslog folkskolinspektören i en till ledamöterna utsänd skrivelse, att styrelsen måtte

a) tillstyrka förslaget angående en friare tillämpning av gällande kurs- och timplaner,

b) avstyrka den föreslagna övertidsläsningen, samt

c) avstyrka förslaget att införa finskan i fortsättningsskolan med inskränking av tiden för nuvarande ämnen.

Styrelsen beslöt i överensstämmelse med inspektörens förslag.

Ett i motiveringen gjort uttalande, att finskan kunde läggas utanför fortsättningsskolans obligatoriska timplan, beslöt styrelsen på förslag av herr Henriksson att avböja.

Ett av herr Gustafsson framställt förslag om nationella minoriteters rätt att erhålla undervisning på sitt modersmål ville styrelsen icke göra till föremål för uttalande.

Rörande sistnämnda punkt har skriftlig reservation inlämnats av herr N. E. Gustafsson, fru Anna Johansson och herr G. A. Lautakoski.

Justerat den 2 mars 1932.

C. G. GRANSTRÖM.

Ordförande.

År och dag som ovan

N. E. Lundin.

Sekreterare.

B. H. Ström. J. Gottfrid Karlsson.

Justeringsmän.

Rätt utdraget intyga:

N. E. Lundin.

Eva Johansson.

Antalet valda ledamöter = 11; suppleanter = 11.

I enlighet med vår och kommunistiska partiets principiella uppfattning beträffande de nationella minoriteternas rätt att i skolan erhålla undervisning på sitt modersmål få undertecknade härmed reservera oss mot skolstyrelsens beslut att avslå undertecknad Gustafssons förslag om ett uttalande i ovan angiven riktning.

Kiruna den 2 mars 1932.

N. Edv. Gustafsson.

Anna Johansson.

G. A. Lautakoski.

Rätt avskrivet intyga:

N. E. Lundin.

Eva Johansson.

Till Jukkasjärvi folkskolestyrelse, Kiruna.

Domkapitlet har begärt skolstyrelsens yttrande över skolöverstyrelsens den 6 november 1931 avgivna förslag i fråga om undervisningen i *folk- och fortsättningsskolor* inom rikets nordligaste gränsorter. Med anledning härav får jag härmed vördsamt anföra följande.

Angående folkskolan.

Skolöverstyrelsen föreslår en friare tillämpning av gällande *kurs- och timplaner* för rikets folkskolor. Detta förslag syftar till en legalisering av den praxis, som av nödvändighetens eget tvång utbildats inom Tornedalens skolor, och tillstyrkes.

Till belysning av överstyrelsens förslag att öka läsåret en månad för nybörjarna i B₃- och D₁-formerna, vilket ur vissa teoretiska synpunkter kan te sig riktigt, anföres först nedanstående tablå över barnantalen i hithörande skolor inom detta distrikt läsåret 1931—1932.

Skolområde	Skolform	Barnantalet i klass				Anmärkningar
		I	III	V	Summa	
Kurravaara.....	B ₃	4	5	5	14	2 barn i klass 5 undervisas som särskild klass (orsak imbecilitet resp. hörselsvaghet).
Kaalasjärvi.....	D ₁	6	6	5	17	2 av barnen i klass 5, vilka sist, lidna vår voro för unga att avgå-bilda en sjunde klass.
Paittasjärvi.....	D ₁	5	7	5	17	
Piilijärvi.....	B ₃	4	4	5	13	
Kuoksu.....	D ₁	4	3	3	10	
Lannavaara.....	B ₃	11	3	8	22	Under innevarande år är en särskild lärarinna insatt för klass 1, varför skolformen detta år är B ₂ .
N. Soppero.....	D ₁	2	5	2	9	

Undervisningens effektivitet är i skolor av ovanstående typ i särskild grad beroende av att barnantalet inte är för stort. Om antalet barn inte nämnvärt överstiger 15, behöver arbetsresultatet inte bli sämre i dessa skolor än i skolor av A-formen med exempelvis 20 barn i småskole- och 25 barn i folkskoleavdelningarna. Förklaringen till detta ligger i arbetssättet, som här långt högre grad än fallet är i A-skolorna förmår vidmakthålla barnens intresse, självverksamhet och spontana aktivitet.

En sistlidna termin i samband med mina besök i skolorna företagen jämförelse mellan de flesta nybörjarklasserna inom finsktalande skolområden,

gav liksom alla tidigare jämförelser till resultat, att barnen i B₃- och D₁-skolorna över huvud taget avancera lika fort som i A-skolorna. Själva starten vid höstterminens början synes i allmänhet gå fortare i de förstnämnda skolorna, vilket jag trots mig förstå beror på att ordningsinskolningen i B₃- och D₁-skolorna i stor utsträckning överlämnas åt nybörjarna själva och deras förmåga att taga efter sina äldre kamrater, medan förhållandena i avdelningar med enbart nybörjare kräver anvisningar och övningar, som ta sin tid.

Om man begränsar barnantalet i skolorna till vad som även i övrigt är lämpligt med hänsyn till här rådande språkförhållanden, och om man alltså får döma av vunna erfarenheter, är det föreslagna extra arbetet för nybörjare i B₃ och D₁ inte behövt, i varje fall inte mera behövt där än i andra skolformer. Allra minst synes en sådan åtgärd numera vara aktuell, sedan med varje år hemmen i ökat antal fall kunna lämna barnen hjälp med skoluppgifterna.

Därtill synes överstyrelsen ha tänkt sig denna föreslagna undervisning utförd icke genom förskjutning av de olika barnkategoriernas lästerminer utan genom förlängning av första klassens termin. En dylik åtgärd synes stå i strid mot allmänna undervisningsplanen, som ju i riktig uppfattning av den nuvarande lästidens påfrestningar för nybörjarna, särskilt de yngsta och klenaste, föreskriver »begränsning på lämpligt sätt» i terminens början. Skolan är en ansträngande uppförsväg, vars första del inte bör tas i språng. Formerna B₃ och D₁ ha sin särskilda teknik. Man kan befara, att den föreslagna nybörjarkursen och den läggning, den sannolikt får, utgör en dålig inställning för avsedda skolors normala arbetssätt och blir en dålig ekonomisering av barnens kraft och därigenom inte heller en verklig förstärkning.

Man kan inte heller räkna med att lärare, som på grund av många, för orten säregna förhållanden ha svårt att utstå nuvarande arbetsbelastning, skola orka utföra denna övertidsläsning. Helt självklart följer också, att distrikten till avlöningen för denna tjänstgöring skall lämna lönetillägg i proportion till vad som i övrigt utgår.

I Kindergartentil anordnade nybörjarkurser, som infördes före skolåldern och förekomme inom alla skolområden, vore däremot önskliga, men med hänsyn till barnens bristande utveckling, långa skolvägar, inackordering, lärarfrågan m. m. kunna sannolikt dylika kurser för närvarande icke åvägbringas.

I sådana skolor av formen B₃ och D₁, där barnantalet är för högt, erfordras dock särskilda åtgärder. Förhållandena i dylika skolor torde också ligga till grund för den föreslagna nödatgård för nybörjare, vilken dock icke utgör någon lösning. För dessa skolors arbete är det ofrånkomligen nödvändigt att nedbringa barnantalet, för så vitt man vill vänta någorlunda acceptabla resultat. Sådana arbetsförhållanden måste skapas, som göra det möjligt för läraren att, såsom skolformen kräver, planlägga och leda barnens dagliga arbete, att lämna erforderlig individuell hjälp och att hinna genomgå och rätta de otroligt stora kvantiteter skriftliga arbeten av olika slag, som uppstå i en skolform, där arbetet i alla klasser och i så gott som alla ämnen pågår som manuella arbetsövningar.

Att skolor med för stort barnantal förekommer inom finsktalande bygd och enligt en del reglementen även tolereras, torde sammanhånga med växling av barnantalet för olika år och folkskolestadlgans övriga bestämmelser (§§ 2, 3), som hindrar en skolstyrelse att tillfälligtvis insätta en extra lärare i D₁-skolorna och att utan omständliga förfaranden vidtaga motsvarande åtgärder beträffande B₃-skolorna.

Med hänsyn till det anförda synes den föreslagna övertidsläsningen böra avstyrkas och sådana åtgärder begäras, som äro ägnade att för skolor av formen B₃ och D₁ med för högt barnantal underlätta arbetet och dess organiserande.

Angående fortsättningsskolor.

Nu mera är fortsättningsskolan inom detta distrikt liksom inom andra delar av Tornedalen yrkesbetonad i anslutning till *snickeri* och *husligt arbete*. Timplanen upptager

arbetskunskap	240	timmar
modersmålet (svenska).....	80	»
medborgarkunskap	40	»
	Summa	360 timmar.

Det praktiska arbetet är förlagt till första årskursen, som pågår 8 veckor i följd läsåret näst efter elevernas avgång ur folkskolan, och de teoretiska ämnena till följande årskurs, som omfattar 4 veckor. Denna anordning är önskelig för att lärjungarna skola ernå större mognad för ämnet medborgarkunskap.

Att valfritt införa 60—90 timmar finska enligt överstyrelsens förslag med utslutning av motsvarande tid i andra ämnen nödgar den för finska intresserade eleven att avstå från den undervisning, som kommer andra till del, och en sådan försakelse kan för den, som läst svenskan i folkskolan och som sedan i fortsättningsskolan får ett sista och enligt erfarenhet mycket önskligt tillfälle att skolmässigt öva och repetera språket, vara nog så kännbar. Denna utslutning av tid för de obligatoriska ämnena synes mig också stå i strid med de principer, som riksdagen uttalat i fråga om folkskolan, och som ha i lika mån giltighet beträffande den fortsatta obligatoriska undervisningen.

Dessutom har förslaget kännbara olägenheter för distriktet och lärarpersonalen, vilken här har fast anställning.

Läraren tjänstgör normalt 960 timmar årligen (4 × 240 praktiska timmar resp. 8 × 120 teoretiska timmar). Avlöningen och rätt att räkna tjänsteår för pension äro knutna till detta timantal. Tid för lön och tjänsteårsberäkning kan beträffande lärare i praktiska ämnen komma att minskas med 240—360 och beträffande lärare i teoretiska ämnen med 480—720 timmar årligen; den senare konsekvensen är den antagligaste, eftersom den av finskan vållade avknappningen torde komma att gå ut över de teoretiska ämnena. Att genom entledigande av en del lärare och ambulering på ett större antal kurser reglera lärarfrågan, leder till en sådan stegring av ambuleringens obehag, att man inte kan räkna med fasta lärare, och härmed förlorar man en med hänsyn till fortsättningsskoleålderns känslighet viktig faktor för uppfostran.

Man får vidare räkna med att en del lärjungar avstå från finskan med följd, att inom en del eller alla skolområden finnes ett större eller mindre antal elever, för vilka full undervisning i nuvarande ämnen skall beredas. Då minskas eller försvinna olägenheterna för lärarna, men andra uppstå i stället i form av undertaliga grupper, vilket inom skolköken kan med hänsyn till grovsysslorna verka hämmande på undervisningen, och vilket i andra avseenden är olämpligt ej minst ur ekonomisk synpunkt. Att minska dessa olägenheter genom att i större omfattning överflytta elever till andra skolområden kommer att bli en trasslig affär, som i många fall stöter på motstånd från föräldrarnas sida, och sannolikt även leder till att distriktet

måste betala underhåll. Den koncentration, som redan nu genomförts, har medfört dylika konsekvenser.

Enligt fortsättningsskolestadgans § 6 skall en årskurs omfatta minst 120 timmar. Denna bestämmelse, som sannolikt tillkommit med hänsyn till ineffektiviteten av kortvariga kurser, blir rubbad genom det föreslagna ämnet, ty undervisningen i finska torde inte annat än i undantagsfall kunna sättas i samband med den övriga undervisningen, vare sig parallellt eller i följd, vadan alltså kurserna bli kortare, än stadgan avsett.

Mot finskans förläggning *utanför* den obligatoriska timplanen är däremot intet att invända. Ur pedagogisk synpunkt förutsättes dock, att med uttrycket »finsk skrivning» förstås i huvudsak stavning. Sådana skriftliga övningar, som förutsätta undervisning i finsk form- och satslära, böra icke förekomma. Dels äro de i grammatikerna förekommande formerna i många fall ovanliga för tornedalsfinskan, dels är ämnet för omfattande och svårt att med någon som helst behållning kunna studeras på den föreslagna tiden. Erfarenheterna från den tid, finsk språklära förekom en timme i veckan i alla tre klasserna vid Haparanda seminarium, äro tillräckliga för att bedöma denna sak.

Under återopande av vad som sålunda anförts, avstyrkes överstyrelsens förslag i vad det avser att införa finska med inskränkning av tiden för nuvarande ämnen i fortsättningsskolan.

Kiruna den 22 februari 1932.

N. E. Lundin.

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med
Gällivare folkskolestyrelse den 2 mars 1932.

§ 1.

Att jämte ordföranden justera protokollet valdes herrar O. Silfverbrand och G. Lindström.

§ 3.

Med anledning av Luleå domkapitel till folkskolestyrelsen för yttrande remitterade ärende angående skolöverstyrelsens till Kungl. Maj:t den 6 november 1931 avgivna förslag i fråga om undervisning i folk- och fortsättningsskolor inom rikets nordligaste gränsorter, beslöt styrelsen, som i fråga om fortsättningsskolorna översänt ärendet till Gällivare fortsättningsskolestyrelse för avgivande av infordrat yttrande, för sin del, vad punkterna i bil. 1 och 2 beträffar, avgiva följande yttrande.

Då av skolöverstyrelsens underdåniga framställning eller av till skrivelsen bilagt förslag till kungörelse ej framgår i vilken mån överstyrelsen avser, att avvikelser från nu gällande timplaner och därav föranledda jämkningar i kursplanerna bör ske, kan styrelsen ej yttra sig i ärendet i annan mån, än att den principiellt ansluter sig till överstyrelsens förslag, att mindre avvikelser från timplanerna och jämkningar i kursplaner, exempelvis i gymnastik och något eller några andra ämnen till förmån för undervisning i svenska, må enligt av överstyrelsen utfärdade närmare anvisningar kunna göras.

Beträffande utsträckning av den årliga lästiden för nybörjare i skolor av tredje B-formen och första D-formen vill styrelsen understödja överstyrelsens förslag, dock under den förutsättning, som överstyrelsen anger, nämligen att denna utsträckning av lästiden blir beroende av skoldistriktets eget beslut och att kostnaderna helt bestridas av statsmedel. Styrelsen anser därjämte, att närmare bestämmelser böra utfärdas, när sådan undervisning vid särskild skola får införas. I synnerhet i skolor av första D-formen kan det inträffa, att endast en nybörjare finnes, och att under sådana omständigheter införa utsträckt undervisning, synes av ekonomiska skäl ej tillrädligt.

Gällivare som ovan.

Karl Leijon.
Skr.

Justerat:

Felix Nilsson. Otto Silfverbrand. G. Lindström.
V. ordf.

Utdrag ur protokoll, fört vid sammanträde med
Gällivare fortsättningsskolstyrelse i MalMBERGET den
26 febr. 1932.

Närvarande: styrelseledamöterna hrr G. Fagerberg, C. V. Messing, O. A. S. Olsson, O. Silfverbrand och A. Sterner samt lärarkårens representant herr A. Söderlind och överlärarna hrr K. Leijon och T. Landström.

§ 1.

Att justera dagens protokoll utsågos herrar G. Fagerberg och C. V. Messing.

§ 4.

Upptogs till behandling från domkapitlet genom skolstyrelsen till fortsättningsskolstyrelsen för yttrande remitterat ärende angående införande av finsk språkundervisning i fortsättningsskolan. Sedan kungl. skolöverstyrelsens författningsförslag i ärendet föredragits för styrelsen yrkades *avstyrkande* härå av herrar O. Silfverbrand och O. A. S. Olsson. Av A. Sterner yrkades, att styrelsen skulle *tillstyrka* lagförslaget att gälla även för Gällivare skoldistrikt i händelse inom distriktet skulle finnas en minoritet, som skulle önska en sådan undervisning, och att styrelsen som sitt uttalande skulle antaga ett så lydande yttrande i ärendet:

»Över behovet av dylik undervisning i Gällivare skoldistrikt anser sig styrelsen ej kunna göra något uttalande, enär någon framställning i dylik riktning ej gjorts från något håll inom distriktet. Skulle undervisning i ifrågavarande ämne komma till stånd, bör denna vara frivillig och läggas utanför den övriga undervisningen för att ej förrycka den redan nu knappt tilltagna undervisningstiden, som inom distriktet utgör stadgat antal minimi-timmar, sålunda fördelade, att ena året fullgöres 240 timmar i visst yrkesämne och andra året 120 timmar i medborgarkunskap och modersmålet. I

vilket av dessa ämnen, som skulle drabbas av eventuell inskränkning, anser styrelsen att resultatet av undervisningen skulle äventyras. Slutligen anser styrelsen, att alla kostnader, som uppstå på grund av ovan berörda fråga böra bestridas av statsmedel».

Ingenjör G. Fagerberg instämde i huvudsak med det föreslagna yttrandet men ansåg att för Gällivare skoldistrikts vidkommande ett direkt avstyrkande av författningsförslaget borde göras och föreslog ett sålunda avfattat yttrande:

»Styrelsen önskar påpeka, att den ej ställer sig avvisande mot tanken att undervisning i finska språket införes i de delar av Norrbotten där så kan påfordras med hänsyn till befolkningens önskemål och behov, vad åter beträffar undervisningen i finska språket inom Gällivare skoldistrikt, anser styrelsen ej någon sådan behöva ifrågakomma, enär framställning eller önskan därom ej här framkommit och styrelsen därjämte ej anser något behov därför föreligga, emedan befolkningen är orienterad mot de helt svenskspråkiga samhällena Gällivare och Malmberget och ej har några förbindelser med gränsbygden mot Finland. Samtidigt vill styrelsen som sin åsikt framhålla, att där undervisning i finska språket införes, den förlägges utanför fortsättningsskolan för att ej inkräkta på den tid, som nu där ägnas åt yrkesutbildningen. Likaledes anser styrelsen det befogat att alla kostnader för den ifrågasatta undervisningen utgå av statsmedel och att inga som helst kostnader därför komma att åvila kommunerna.»

I ingenjör G. Fagerbergs yrkande instämde herr C. V. Messing.

Sedan herrar O. Silfverbrand och O. A. S. Olsson återtagit sina förslag om avstyrkande utan särskilt yttrande och instämt med herr Fagerberg och ingen vidare hade något yrkande ställdes proposition på herrar Fagerbergs och Sterners förslag, varvid ingenjör G. Fagerbergs förslag förklarades vara av styrelsen antaget. Gentemot detta beslut reserverade sig A. Sterner under hänvisning till sitt ovan relaterade yrkande och förslag till yttrande. I Sterners reservation instämde distriktets överlärare K. Leijon. I det av styrelsen antagna yttrandet meddelade överläraren för Malmbergets skolor, T. Landström, att han instämde.

§ 5.

Dag som ovan.

ALFONS STERNER.

Ur det justerade protokollet rätt utdraget intygas:

Alfons Sterner.